

Nr 2

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till skollag m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 30 mars 1962 dagtecknad proposition, nr 136, vilken hänvisats till särskilda utskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att

1) antaga ett vid propositionen fogat förslag till skollag,

2) godkänna av föredragande departementschefen förordade grunder för inrättande av tekniskt råd vid länskolnämnd samt bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda i anslutning härtill erforderliga bestämmelser.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 711 av herr *Anderson, Carl Albert*, och II: 857 av herr *Petterson* i Degerfors *m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 712 av herr *Anderson, Carl Albert*, och II: 853 av herr *Johansson* i Södertälje *m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 714 av herr *Bergh, Ragnar*, och fröken *Ljungberg* samt II: 850 av herr *Hægglom m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 715 av herr *Carlsson, Eric, m. fl.* och II: 855 av herr *Larsson* i Luttra *m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 717 av herr *Larsson, Lars*, och herr *Dahlberg* samt II: 847 av herrar *Arvidson* och *Blidfors*,

de likalydande motionerna I: 718 av herr *Lundström m. fl.* och II: 858 av herr *Ohlin m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 719 av fru *Segerstedt Wiberg* och II: 852 av herr *Helén*,

de likalydande motionerna I: 720 av herr *Wirmark m. fl.* och II: 856 av herr *Nelander m. fl.*,

motionen I: 713 av herr *Bergh, Ragnar*,

motionen I: 716 av herr *Carlsson, Eric*,

motionen II: 848 av herrar *Boija* och *Enskog*,

motionen II: 849 av herr *Christenson* i Malmö,

motionen II: 851 av herr *Hagberg m. fl.* samt

motionen II: 854 av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås i anslutning till förslagen i propositionen nr 54 angående reformering av den obligatoriska skolan m. m., att den nuvarande skolstyrelselagen ersättes med en skollag, upptagande — jämte föreskrifter som nu återfinns i skolstyrelselagen — bl. a. vissa grundläggande regler berörande den enskildes förhållande till den offentliga undervisningen och skolorna under skolstyrelsens förvaltning.

De i skolstyrelselagen upptagna bestämmelserna har med endast ett fåtal jämkningar av saklig eller formell innebörd överförts till den nya lagen.

I fråga om kommunernas principiella ansvar och befogenheter motsvarar förslaget i stort sett vad redan nu gäller; dock har kommunerna uttryckligen ålagts att främja åtgärder i syfte att bereda barn och ungdom undervisning i påbyggnadsskolorna till grundskolan.

Vad angår skolstyrelsens kompetensområde innebär de nya reglerna, att de i propositionen nr 54 föreslagna kommunala fackskolorna och de nuvarande högre tekniska läroverken ställes under styrelsens förvaltning. I anslutning till förslaget om de tekniska läroverkens inordnande under skolstyrelsens förvaltning föreslås inrättande vid länskolnämnderna av ett rådgivande organ, benämnt tekniskt råd och bestående av minst tre av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Rådet skall ha till uppgift att sörja för undervisningens anknytning till näringslivet och anpassning till den tekniska utvecklingen.

För interkommunal samverkan på skolväsendets område föreslås i förenklings-syfte en nyordning såtillvida, att för varje slag av skolor i kommunerna skall genom statlig myndighets försorg och efter kommunernas hörande fastställas elevområden, från vilka skolorna har att mottaga elever. Elevområde må fastställas att omfatta — utom skolkommunen — en eller flera andra kommuner eller delar därav. I den mån skolkommunen på grund härav har att mottaga elever från annan kommun skall ersättning utgå, varom kommunerna äger träffa överenskommelse. Kan kommunerna inte enas, skall ersättning utgå med för olika slag av skolor och för elev och läsår eller kurs räknat av Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar fastställda schablonbelopp. I den mån schablonbelopp inte bestämts fastställes ersättningen liksom hittills av länskolnämnden. Utöver den form av samverkan, som består i att kommun för undervisning mottager barn från annan kommun, ger inte förslaget regler för interkommunal samverkan i vidare mån än att länskolnämnden i vissa fall kan ålägga kommuner att samverka beträffande förvaltningen av skola.

I lagförslaget upptages i nära anslutning till nuvarande bestämmelser grundläggande regler om barnens och ungdomens rätt till undervisning i grundskolan och påbyggnadsskolorna till denna samt om undervisningen i dessa skolor. Bl. a. fastslås förbudet mot kroppslig bestraffning och kränkande behandling av eleverna samt principen om avgiftsfri undervisning. Med en mindre jämkning har också nuvarande bestämmelser om befrielse från deltagande i kristendomsunder-

visning och i morgonsamling upptagits i lagförslaget. I anslutning till vissa bestämmelser om grundskolans organisation fastslås principen om det fria valet av studieväg; det skall sålunda ankomma på föräldrarna att välja studieväg efter samråd med eleven och sedan upplysningar lämnats av skolan.

Den nioåriga skolplikten, varpå grundskolan bygger, föreslås bli reglerad i lag liksom även normerna för skolpliktens fullgörande. Skolpliktstiden skall enligt förslaget liksom i försöksskolan normalt motsvara levnadsåldern 7—16 år. I anslutning till en regel om befogenhet för skolstyrelsen att medge skolpliktig befrielse från det sista skolpliktsåret understrykes, att denna möjlighet bör användas med stor återhållsamhet och endast då befrielsen med hänsyn till barnets bästa finnes vara den lämpligaste lösningen. Liksom hittills skall skolplikt kunna fullgöras i privata skolor eller genom enskild undervisning. Beträffande sådana privata skolor, vilka inte åtnjuter statsunderstöd, fordras att skolan av skolstyrelsen godkänts för ändamålet. För sådant godkännande förutsättes bl. a. att skolans undervisning till art, omfattning och allmänna inriktning väsentligen motsvarar grundskolans.

Den nya skollagen föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1962.

Det vid propositionen fogade författningsförslaget är av följande lydelse.

Förslag

till

Skollag

Härigenom förordnas som följer.

I kap. Inledande bestämmelser

1 §.

Den genom samhällets försorg bedrivna undervisningen av barn och ungdom har till syfte att meddela eleverna kunskaper och öva deras färdigheter samt i samarbete med hemmen främja elevernas utveckling till harmoniska människor och till dugliga och ansvarskännande samhällsmedlemmar.

2 §.

Varje kommun skall, efter vad i denna lag och särskilda författningar närmare bestämmes,

a) sörja för undervisningen av barn i grundskola,

b) främja åtgärder i syfte att bereda barn och ungdom undervisning i följande slag av skolor, nämligen kommunal yrkesskola och fackskola samt statligt och kommunalt gymnasium, ävensom

c) i övrigt vårda skolväsendet i kommunen, såvitt ej handhavandet därav ankommer på annan.

3 §.

I varje kommun skall finnas en skolstyrelse och en skolchef.

Då skolväsendet i kommunen omfattar mindre än sju klasser eller eljest särskilda skäl äro därtill, må skolöverstyrelsen på framställning av kommunens fullmäktige besluta, att skolchef ej skall finnas.

4 §.

I varje län finnes såsom statsmyndighet för skolorna en länskolnämnd.

För Stockholms stad utövas länskolnämndens uppgifter av myndighet, som sägs i 5 §.

5 §.

Närmast under Konungen utövas högsta inseendet över skolorna och därtill hörande verksamhet av skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning, var inom sitt verksamhetsområde, i den ordning Konungen förordnar.

6 §.

Med skola avses i denna lag skola, som sägs i 2 § a) och b), om ej annat är särskilt angivet.

Vad i denna lag sägs om föräldrar skall, om vårdnaden om barnet ej tillkommer föräldrarna eller en av dem, i stället avse den under vars vårdnad barnet står.

Beträffande undervisningen av blinda, döva och vissa psykiskt efterblivna gäller vad därom är särskilt stadgat.

2 kap. Om skolstyrelsen

7 §.

Skolstyrelsen är styrelse för grundskolan och därtill hörande verksamhet.

Finnes i kommunen skola, som sägs i 2 § b), skall skolstyrelsen vara styrelse även för den skolan och därtill hörande verksamhet.

På framställning av kommunens fullmäktige må Konungen besluta, att skolstyrelsen skall vara styrelse även för annan skola än som avses i första och andra styckena.

8 §.

På framställning av kommunens fullmäktige må Konungen besluta, att för skola, som sägs i 2 § b), skall finnas särskild styrelse.

Beträffande sådan styrelse skola gälla de bestämmelser, som meddelas av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar.

9 §.

Skolstyrelsen skall beakta den allmänna utvecklingen på skolväsendets område, följa skolväsendets tillstånd inom kommunen och taga erforderliga initiativ för att bereda barn och ungdom i kommunen tillfredsställande utbildning.

Skolstyrelsen skall vidare

a) i den mån sådant ej tillkommer annan, ombesörja de angelägenheter avseende skolväsendet i kommunen, vilka äro att hänföra till förvaltning och verksamhet,

b) tillse, att verksamheten vid skolorna fortgår enligt gällande föreskrifter, och sörja för samordning av och enhetlighet i verksamheten,

c) främja pedagogiska försök och lärarnas fortbildning samt

d) verka för samarbete mellan hem och skola.

10 §.

På skolstyrelsen ankommer att besluta i frågor, som avses i 32 § och 34—37 §§.

Fråga om att förvägra elev befrielse enligt 27 § eller inträde i skola på grund av bestämmelserna i 44 och 45 §§ skall prövas av skolstyrelsen, i den mån Konungen ej annorlunda förordnar.

Skolstyrelsen har ock att taga beaktning med de ärenden, vilkas handläggning enligt särskilda författningar ankommer på styrelsen.

11 §.

Skolstyrelsen äger att från kommunens styrelse och övriga nämnder samt dess beredningar och befattningshavare infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av skolstyrelsens uppgifter.

Skolstyrelsen bör samarbeta med myndigheter och andra, vilkas verksamhet berör styrelsens.

12 §.

Skolstyrelsen äger för vård och förtecknande överlämna styrelsens protokoll och övriga till dess arkiv hörande handlingar till kommunens styrelse, i den mån handlingarna ej erfordras för det löpande arbetet.

13 §.

Ledamöter och suppleanter i skolstyrelsen väljas av kommunens fullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock ej vara under sju.

Valet skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

14 §.

I avseende å valbarhet till ledamot eller suppleant i skolstyrelsen, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 7 § kommunallagen är stadgat om fullmäktig äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer, som avses i andra stycket av nämnda paragraf, ej heller skolchefen i kommunen utses till ledamot eller suppleant i styrelsen.

Beträffande skolstyrelsen skall i övrigt vad i 33—42 §§ kommunallagen är stadgat rörande kommunens styrelse äga motsvarande tillämpning. Om val av ordförande och vice ordförande skall jämväl länskolnämnden underrättas.

15 §.

Om kommunens fullmäktige så besluta, äger skolstyrelsen uppdraga åt särskild inom styrelsen bildad avdelning eller åt ledamot av styrelsen eller åt skolchefen, annan skolledare eller särskild i kommunens tjänst anställd befattningshavare att å styrelsens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall angivas i fullmäktiges beslut. Skolstyrelsen må dock ej annorledes än genom samfällt beslut pröva fråga om meddelande eller återkallande av godkännande enligt 34 § eller göra framställning eller avgiva yttrande till fullmäktige.

Beslut, vilket fattats på grund av uppdrag som sägs i första stycket, skall anmälas vid styrelsens nästa sammanträde.

16 §.

Vid sammanträde med skolstyrelsen eller avdelning av denna skall skolchefen närvara samt äga rätt att delta i överläggningarna men ej i besluten och att få sin särskilda mening antecknad till protokollet.

Angående rätt för annan än skolchef att sålunda delta vid sammanträde, som i första stycket sägs, förordnar Konungen.

17 §.

Ansvarar skolstyrelsen för undervisning i yrkesbetonade ämnen, skall styrelsen utse ett eller flera yrkesråd med uppgift att biträda styrelsen i frågor rörande dylik undervisning.

Yrkesråd skall bestå av minst tre ledamöter. I yrkesråd skola företagare och anställda vara företrädde.

18 §.

Vad i 12—14 §§ stadgas äger icke avseende å skolstyrelsen i Stockholms stad. Beträffande nämnda skolstyrelse skola 50 §, 51 § 1 mom. och 52 § kommunal-lagen för Stockholm äga tillämpning med iakttagande av att antalet ledamöter ej må understiga sju samt att skolchefen ej må utses till ledamot eller suppleant.

Skolchefen i Stockholms stad äger utse en honom underställd skolledare att i sitt ställe deltaga i sammanträde på sätt i 16 § första stycket sägs.

3 kap. Om skolchefen

19 §.

Skolchefen åligger

a) att biträda skolstyrelsen i dess verksamhet och närmast under styrelsen vara ledare av skolväsendet i kommunen,

b) att, i den mån sådant enligt 15 § uppdrages åt honom, fatta beslut å styrelsens vägnar samt

c) att taga befattning med de ärenden och i övrigt fullgöra de uppgifter, vilka enligt särskilda författningar eller skolstyrelsens beslut ankomma på honom.

20 §.

Om olika slag av skolchefer och andra skolledare förordnar Konungen.

4 kap. Om länskolnämnden

21 §.

Länskolnämnden skall ha inseende över skolorna i länet och därtill hörande verksamhet.

Därjämte har nämnden att öva tillsyn över undervisningen av skolpliktiga barn i enskilda skolor och vid sjukvårdsanstalter och barnhem.

22 §.

Länskolnämnd utgöres av sju för fyra år utsedda ledamöter, som äro bosatta inom länet och i övrigt fylla av Konungen angivna villkor.

Av ledamöterna utses en av skolöverstyrelsen, en av överstyrelsen för yrkesutbildning, en av länsstyrelsen och fyra av landstinget.

Finns inom länet två landstingskommuner, utser vardera landstinget två ledamöter. Omfattar länet en eller två städer, som icke tillhöra landstingskommun, utses tre ledamöter av landstinget och en ledamot av fullmäktige i staden eller städernas fullmäktige i samråd.

För varje ledamot utses en suppleant. Därvid skall vad ovan i denna paragraf stadgas äga motsvarande tillämpning.

5 kap. Om undervisningen**23 §.**

Varje barn, för vilket gäller skolplikt enligt 30 §, äger rätt att få undervisning i grundskolan.

24 §.

Grundskolan omfattar nio årskurser, betecknade 1—9 och fördelade på lågstadium, mellanstadium och högstadium, vart och ett om tre årskurser.

Inom grundskolan anordnas dels olika studievägar, avpassade efter barnens studieinriktning, dels ock specialundervisning för sådana barn, vilka ha svårt att följa den vanliga undervisningen eller anpassa sig till verksamheten i skolan.

För barn, som på grund av lyte, långvarig sjukdom eller liknande omständighet ej kunna delta i vanligt skolarbete, anordnas särskild för dem lämpad undervisning.

25 §.

Studieväg för elev i grundskolan väljes av föräldrarna efter samråd med eleven och sedan upplysningar lämnats av skolan.

Uttagning till specialundervisning av elev i grundskolan sker genom skolans försorg, sedan föräldrarna fått tillfälle att yttra sig.

26 §.

Lärare och annan personal i grundskolan ha att där främja trivsel och arbetsglädje, söka vinna elevernas förtroende och respektera dem såsom självständiga människor. Kroppslig bestraffning eller kränkande behandling av elev må ej förekomma.

Elev skall visa aktning och lydnad för personalen samt eftersträva ett gott förhållande till övriga elever.

27 §.

Elev i grundskolan skall på föräldrarnas begäran befrias från att delta i undervisning i kristendomskunskap, om eleven tillhör trossamfund, som fått Konungens tillstånd att i skolans ställe ombesörja religionsundervisning.

Är elev befriad från undervisning i kristendomskunskap eller tillhör elev ej svenska kyrkan, skall han på föräldrarnas begäran befrias från att delta i morgonsamling med religiöst inslag.

28 §.

För undervisningen i grundskolan må avgift ej uttagas.

29 §.

Barn och ungdom, som äro bosatta i riket och som fylla föreskrivna inträdesfordringar, äga i mån av tillgång på plats få undervisning vid skola, som sägs i 2 § b).

Fordringar för inträde i skola som nu sagts må betingas endast av utbildningens syfte. Om undervisningen och verksamheten i övrigt skola bestämmelserna i 26, 27 och 28 §§ äga motsvarande tillämpning; dock må beträffande yrkesskola undantag göras från tillämpningen av 28 § i den omfattning Konungen förordnar.

6 kap. Om skolplikt m. m.

30 §.

För barn, som är bosatt i riket, gäller skolplikt.

Skolplikt inträder med början av höstterminen det kalenderår, då barnet fyller sju år, och upphör, om den ej fullgjorts dessförinnan, med utgången av vårterminen det kalenderår, då barnet fyller sexton år.

31 §.

Skolpliktiga barn skola delta i undervisningen i grundskolan, om ej annat följer av vad nedan i detta kapitel sägs.

32 §.

Barn, som ej uppnått skolpliktsåldern men som finnes ha för skolgång erforderlig mognad, må tillåtas att börja skolgång i grundskolan höstterminen det kalenderår, då barnet fyller sex år.

Har skolpliktigt barn ej nått den mognad som fordras för att delta i undervisningen i grundskolan, må dess skolgång med föräldrarnas medgivande uppskjutas ett år.

Om intagning i vissa fall vartannat år av elever i grundskolan gäller vad Konungen därom förordnar.

33 §.

Skolplikt må fullgöras i annan offentlig skola än grundskolan eller i enskild statsunderstödd skola enligt bestämmelser, som utfärdas av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar.

34 §.

I annan enskild skola än i 33 § avses må skolplikt fullgöras, om skolan godkänts för ändamålet. Godkännande skall meddelas, om skolans undervisning till art, omfattning och allmän inriktning väsentligen motsvarar grundskolans och skolan förestås av person, vilken äger erforderlig skicklighet för undervisningen och är väl lämpad att förestå skola.

Uppfyller skolan ej längre angivna villkor eller finnes, att undervisningen ej handhaves av lärare med erforderlig skicklighet eller att verksamheten eljest icke bedrives på tillfredsställande sätt, skall godkännandet återkallas, om rättelse ej vinnes genom hänvändelse till skolans ledning.

I godkänd skola må barn, som ej uppnått skolpliktsåldern, intagas i årskurs, som motsvarar årskurs i grundskolan, endast om förutsättning är för handen, varom sägs i 32 § första stycket.

35 §.

Beredes barn i hemmet eller annorstädes enskild undervisning, som väsentligen motsvarar grundskolans, skall barnet befrias från skolgång.

Barn, som befriats från skolgång, må kallas till prövning. Uteblir barnet utan giltigt förfall eller finnes vid prövningen, att barnet ej fått tillfredsställande undervisning, och vinnes ej rättelse på annat sätt, skall skolgång åläggas barnet.

36 §.

Skolplikten är fullgjord, då eleven tillfredsställande genomgått årskurs 9 i grundskolan eller motsvarande årskurs i skola, som sägs i 33 och 34 §§, eller då eleven vid särskild prövning styrker sig äga motsvarande kunskaper.

Äro med hänsyn till elevens bästa särskilda skäl därtill, må medgivnas att hans skolgång utan hinder av vad i första stycket sägs avslutas med utgången av vårterminen det kalenderår, då han fyller femton år.

37 §.

Har elev i grundskolan ej före skolpliktens upphörande tillfredsställande genomgått årskurs 9, må skolgången fullföljas, om han finnes kunna tillgodogöra sig undervisningen.

38 §.

Föräldrar till skolpliktigt barn skola övervaka, att barnet fullgör sin skolgång.

39 §.

Fullgör skolpliktig elev i grundskolan ej sin skolgång och beror underlåtenheten på tredska av föräldrarna, äger länskolnämnden vid vite förelägga föräldrarna att hålla eleven i skolan. Beslut härom går i verkställighet utan hinder av besvär. Följes ej föreläggandet, må nämnden utdöma vitet. Detta må ej förvandlas till frihetsstraff.

Har åtgärd enligt första stycket ej åsyftad verkan eller äro eljest synnerliga skäl därtill, äger länskolnämnden förordna, att eleven skall hämtas till skolan med biträde av polismyndighet. Beslut härom går i verkställighet utan hinder av besvär.

Vad i denna paragraf sägs skall ej äga tillämpning beträffande deltagande i undervisning, som avses i 24 § tredje stycket.

7 kap. Om elevområden m. m.

40 §.

För varje skola skall finnas elevområde. Om så erfordras, må särskilt elevområde finnas för del av skola.

Elevområde skall omfatta den kommun som handhar skolans förvaltning. Om så erfordras för att åstadkomma en ändamålsenlig organisation av skolväsendet, skall i elevområde ingå jämväl en eller flera andra kommuner eller delar därav.

41 §.

Om elevområden beslutar länskolnämnden, i den mån Konungen ej annorlunda förordnar. Innan beslut meddelas, skall nämnden inhämta yttranden från kommunerna.

Berör frågan kommuner i olika län och kunna länskolnämnderna icke enas eller berör frågan Stockholms stad, skall ärendet hänskjutas till Konungen eller den myndighet Konungen förordnar.

42 §.

Har Konungen enligt 41 § första stycket förordnat, att länskolnämnden ej skall besluta om elevområde, ankommer beslutanderätten på Konungen eller den myndighet Konungen förordnar.

43 §.

Till elevområde hör den som är kyrkobokförd inom kommun, som ingår i elevområdet, om ej annat följer av vad i andra stycket sägs.

Vistas barn i kommun, som ingår i elevområde för grundskola, skall barnet anses tillhöra elevområdet,

a) om barnet skall kyrkobokföras inom kommunen, men sådan åtgärd ej hunnit vidtagas,

b) om barnet ej är kyrkobokfört eller saknar stadigvarande vistelseort,

c) om barnet är intaget i barnhem eller liknande anstalt inom kommunen eller inackorderats eller eljest för längre tid vistas i enskilt hem därstädes och undervisningen ej ombesörjes av annan, eller

d) om eljest med hänsyn till barnets bästa särskilda skäl äro till att barnet under vistelsen mottages för undervisning.

Vad nu sagts skall, i det fall elevområde omfattar del av kommun, i stället avse den del som ingår i elevområdet.

44 §.

Barn skall mottagas i den grundskola, till vars elevområde barnet finnes höra. Äro särskilda skäl därtill, skall i grundskola mottagas barn, som ej tillhör skolans elevområde.

45 §.

I skola, som sägs i 2 § b), mottagas bland de inträdessökande, vilka fylla inträdesfordringarna, i första hand de som tillhöra skolans elevområde samt de för vilka skolan eljest av särskilda skäl är den lämpligaste.

I andra hand mottagas övriga behöriga inträdessökande, dock ej den som enligt första stycket skall mottagas i annan skola av samma slag, om plats kan beredas honom där.

46 §.

1 mom. Har kommun på grund av föreskrift i 44 eller 45 § för undervisning mottagit elev, som ej är kyrkobokförd inom kommunen eller, såvitt avser elev i grundskolan, ej vistas där under förhållanden som i 43 § sägs, är kommunen berättigad till ersättning för kostnaderna för undervisningen.

Ersättningen skall utgivas av den kommun, inom vilken eleven är kyrkobokförd; dock skall, om elev som mottagits i grundskola vistas i annan kommun under förhållanden som i 43 § sägs, denna kommun svara för ersättningen.

2 mom. Ersättning enligt 1 mom. skall, om kommunerna ej överenskomma om annat, utgå med belopp, som fastställs av länskolnämnden enligt av Konungen utfärdade anvisningar.

Har Konungen eller den myndighet Konungen förordnar beträffande viss undervisning fastställt ersättningsbelopp för elev och läsår eller kurs räknat, skall i stället det beloppet tillämpas. I händelse av tvist mellan kommunerna om vilket belopp som skall gälla, ankommer det på länskolnämnden att efter framställning bestämma ersättningen.

47 §.

Äro särskilda skäl därtill, äger länskolnämnden förordna, att för förvaltningen av sådan skola eller del därav, vars elevområde omfattar mera än en kommun, skall av kommunerna bildas kommunalförbund. Kunna kommunerna därvid icke enas om förbundsordningen, beslutar länsstyrelsen efter hörande av länskolnämnden.

8 kap. Om kommunens skyldigheter

48 §.

Kommun har att anordna grundskola av den omfattning, som erfordras för mottagande av barn enligt vad i 44 § sägs, samt bestrida de kostnader härför, vilka ej täckas av andra medel.

49 §.

Har kommun anordnat kommunal skola, som sägs i 2 § b), skall kommunen svara för de kostnader för skolan, vilka ej täckas av andra medel.

50 §.

Finnes i kommun statlig skola, som sägs i 2 § b), åligger det kommunen att för skolan hålla mark, lokaler och inventarier samt i övrigt ombesörja förvaltningen av och bestrida kostnader för skolan enligt vad därom stadgas.

9 kap. Särskilda bestämmelser

51 §.

Mottages i skola, som ej enligt denna lag eller särskilda föreskrifter står under statlig myndighets inseende eller inspektion, elever under 21 års ålder, äger den

centrala statsmyndighet, till vars arbetsområde skolan närmast hör, inspektera skolan, om särskild anledning därtill förekommer.

Finnes vid inspektion uppenbart, att allvarliga missförhållanden råda inom skolan, och vinnes ej rättelse genom hänvändelse till skolans ledning, äger myndigheten att vid vite förbjuda fortsatt verksamhet.

52 §.

Är elevhem knutet till skola, som på grund av andra föreskrifter än de i denna lag meddelade står under inseeende av skolöverstyrelsen eller överstyrelsen för yrkesutbildning, skall jämväl elevhemmet stå under överstyrelsens tillsyn.

53 §.

Över beslut av skolstyrelsen i fall, som sägs i 10 § första och andra styckena, må besvär anföras hos länskolnämnden.

Om besvär över skolstyrelsens beslut i sådana mål och ärenden, vilka styrelsen eljest har att handlägga på grund av föreskrifter i särskilda författningar, gäller vad i dessa författningar för varje fall finnes stadgat.

I övrigt gäller vad om besvär över beslut av kommunal nämnd är stadgat i kommunallagen eller, såvitt avser Stockholms stad, kommunallagen för Stockholm.

54 §.

Över beslut av länskolnämnden och överstyrelserna må, där ej annorlunda är stadgat, besvär anföras hos Konungen enligt de bestämmelser Konungen meddelar.

55 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Övergångsbestämmelser

56 §.

Denna lag skall, med de undantag som följer av vad nedan sägs, träda i kraft den 1 juli 1962.

Genom den nya lagen upphävs skolstyrelselagen den 21 december 1956 (nr 614).

Där i lag eller eljest förekommer hänvisning till stadgande, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den senare bestämmelsen i stället gälla.

57 §.

Från och med den 1 juli 1962 skall den försöksverksamhet med obligatorisk nioårig enhetsskola, som kommun anordnat efter medgivande av Konungen, upphöra och ersättas med grundskola.

58 §.

Kommun, som vid lagens ikraftträdande ej bedriver försöksverksamhet med obligatorisk nioårig enhetsskola, skall anordna grundskola senast med ingången av läsåret 1968/69. Anordnande av grundskola före nämnda läsår sker efter medgivande av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar.

Grundskola anordnas med början i årskurserna 1—5 och utbygges med en årskurs för varje därpå följande läsår. Folkskolans motsvarande årskurser skola samtidigt upphöra. Försättningskolan skall upphöra från och med det läsår, då grundskolan utbygges med årskurs 8.

59 §.

Finnes i kommun, som enligt vad i 58 § sägs anordnat grundskola, statlig eller kommunal realskola eller realskollinje inbyggd i folkskolan, må i sådan skola eller linje ej intagas elever i årskurs, som motsvarar i kommunen införd årskurs av grundskolan.

Finnes i kommunen kommunal flickskola eller praktisk kommunal realskola, bestämmer Konungen, från vilken tidpunkt intagning i sådan skola skall upphöra.

60 §.

Äro särskilda skäl därtill, må Konungen på framställning av kommun medgiva omorganisation i annan ordning än i 58 och 59 §§ är stadgat.

61 §.

Har grundskola anordnats i kommun eller medgivande lämnats till dess anordnande, må elevområde för skolan eller del därav fastställas att helt eller delvis omfatta jämväl annan kommun utan hinder av att den kommunen ännu ej medgivits att anordna grundskola.

62 §.

I den mån grundskola ej anordnats i kommun, skola motsvarande årskurser av folkskola och försättningskola bibehållas i kommunen och stå under skolstyrelsens förvaltning. Styrelsen skall jämväl förvalta i kommun kvarvarande statlig realskola och högre kommunal skola. Beträffande skolor som nu sagts skola bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar gälla i den mån ej Konungen annorlunda förordnar.

I kommun, vari folkskolan och försättningskolan ej avvecklats, skall beträffande skolplikt och dess fullgörande gälla vad Konungen därom förordnar.

Har samebarn tillfredsställande genomgått nomadskola, skall barnet, utan hinder av att skolan ej omfattat nio årskurser, anses ha fullgjort sin skolplikt.

63 §.

Tjänstgöringstiden för ledamöter och suppleanter av skolstyrelse, som utsetts enligt skolstyrelselagen, skall ej ändras på grund av ikraftträdandet av förevarande lag, och sådan styrelse skall anses som skolstyrelse enligt denna lag.

64 §.

De ytterligare föreskrifter, som må vara erforderliga i samband med införandet av den nya lagen, meddelas av Konungen.

I motionerna I: 711 och II: 857 yrkas, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för slopande av gällande behörighetsvillkor för skoldirektörer och biträdande skoldirektörer.

Motionerna I: 712 och II: 853 utmynnar i yrkande, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att den nuvarande särskilda rektors- och lärarrepresentationen i skolstyrelsen bör upphöra.

I motionerna I: 714 och II: 850 yrkas, att riksdagen måtte
dels besluta,

a) att skolan ges en rådgivande funktion vid föräldrarnas fria val av studieväg för eleven samt att denna funktion inskrives i skollagen på sätt som föreslagits i motionerna,

b) att lärarnas, elevernas och skolledningens skyldigheter med avseende på upprätthållande av god ordning, trivsel och arbetsglädje i skolarbetet inskrives i skollagen på sätt som föreslagits i motionerna,

dels uttala, att lärare och andra fackrepresentanter för skolan skall äga rätt att delta i skolstyrelses sammanträde i samma utsträckning som hittills samt att inspektionsrätten över undervisningen vid skolor för icke skolpliktig ungdom skall tillkomma vederbörande överstyrelse.

I motionerna I: 715 och II: 855 yrkas,

I. att riksdagen måtte besluta sådan ändring i förslaget till skollag, att 1, 2, 9, 29 och 45 §§ erhåller nedan angiven lydelse, att en ny paragraf, betecknad 40 §, av nedan angiven lydelse införes i lagen, i samband varmed 40—64 §§ erhåller beteckningen 41—65 §§:

1 §.

Den genom samhällets försorg bedrivna undervisning, som omfattas av denna lag, har till syfte att meddela barn och ungdom kunskaper och öva deras färdigheter samt i samarbete med hemmen främja deras utveckling till harmoniska människor och till dugliga och ansvarskännande samhällsmedlemmar samt att bereda vuxna möjlighet till utbildning och förkovran.

2 §.

Varje kommun — — — närmare bestämmes,

- a) sörja för — — — i grundskola,
- b) främja åtgärder i syfte att bereda barn och ungdom samt i förekommande fall vuxna undervisning i följande slag av skolor, nämligen kommunal yrkeskola och fackskola samt statligt och kommunalt gymnasium,
- c) i övrigt — — — ankommer på annan, samt
- d) främja frivilligt bildningsarbete samt liknande fostrande verksamhet bland ungdom.

9 §.

Skolstyrelsen skall beakta den allmänna utvecklingen på skolväsendets område, följa skolväsendets tillstånd inom kommunen och taga erforderliga initiativ för att bereda barn och ungdom i kommunen tillfredsställande utbildning även om för att tillgodose utbildningsbehovet för de vuxna i kommunen.

Skolstyrelsen skall vidare

- a) i den mån — — — och verkställighet,
- b) tillse, att — — — i verksamheten,
- c) främja pedagogiska — — — fortbildning,
- d) verka för — — — och skola samt
- e) främja frivilligt bildningsarbete samt liknande fostrande verksamhet bland ungdom i den mån det ej ankommer på annan.

29 §.

Barn och ungdom, som äro bosatta i riket och som fylla föreskrivna inträdesfordringar, samt vuxna i enlighet med vad särskilt stadgas, äga i mån av tillgång på plats få undervisning vid skola, som sägs i 2 § b).

Fordringar för inträde — — — Konungen förordnar.

40 §.

Hela riket skall vara indelat i elevområden för grundskola, allmänt gymnasium och varje slag av kommunal fackskola i enlighet med vad i det följande sägs.

För varje slag av övriga skolor som sägs i 2 § eller i vissa fall för varje slag av linje vid sådana skolor skall hela riket vara indelat i elevområden eller utgöra ett elevområde i enlighet med vad Konungen närmare bestämmer.

Under en tid av högst 6 år räknat från dagen för denna lags ikraftträdande äger Konungen medge undantag från vad i första stycket sägs om kommunal fackskola.

45 §.

I skola — — — den lämpligaste.

I andra hand — — — beredas honom där.

Den myndighet eller de myndigheter, som fastställt berörda elevområden, äger efter särskild prövning medgiva undantag från vad som i båda föregående stycken sägs.

II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

- a) att frågan rörande vilken ställning centrala verkstadsskolor under landstings huvudmannaskap skall inta vid indelning i elevområden skyndsamt måtte prövas,

b) att i motionen angivna grunder och riktlinjer måtte beaktas vid fastställande av ersättningsbeloppen för kommun som i skola mottager elev från annan kommun samt att frågan rörande ersättningsbeloppen måtte prövas vid överväganden angående skolkostnadernas fördelning mellan stat och kommun m. m.,

c) att förslaget till skolstadga och berörda författningar i övrigt systematiskt måtte genomarbetas och överses i syfte att decentralisera beslutsrätten inom skoladministrationen,

d) att frågan om ändring av nuvarande fackrepresentation i skolstyrelse genom införande av i motionen angivna verksamhet i kollegier och kollegienämnd jämte av dessa organ utsedd fackrepresentation skyndsamt måtte prövas.

III. att riksdagen måtte beakta vad i övrigt anförts i motionerna.

I motionerna I: 717 och II: 847 hemställas, att riksdagen måtte *dels* antaga 27 § förslaget till skollag med den ändring att paragrafens andra stycke utgår, *dels* uttala, att i skolans uppgifter inte ingår att anordna samlingsstunder av religiös karaktär.

Motionerna I: 718 och II: 858 utmynnar i hemställan,

1. att riksdagen måtte för sin del besluta att 27 § skollagen erhåller följande lydelse:

»Elev i grundskolan skall på föräldrarnas begäran befrias från att delta i undervisning i kristendomskunskap, om eleven tillhör trossamfund, som fått Konungens tillstånd att i skolans ställe ombesörja religionsundervisning.

Elev som är frikallad från undervisningen i kristendomskunskap eller som ej tillhör svenska kyrkan må på föräldrarnas begäran av rektor befrias från att delta i morgonsamling.

Elev kan även i övrigt av rektor befrias från att delta i morgonsamling, om skäl äro därtill»;

2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning angående särskilt anslag till ersättningar åt gästande morgonsamlingsförrättare;

3. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad i övrigt i motionen anförts.

I motionerna I: 719 och II: 852 hemställas, att riksdagen måtte *dels* besluta att rätten att sända barn till enskild skola göres oberoende av skolstyrelsens skolmognadsprövning, *dels* antaga 34 § förslaget till skollag med den ändringen, att tredje stycket utgår.

I motionerna I: 720 och II: 856 hemställas, att riksdagen måtte

1. antaga 27 § förslaget till skollag med den ändringen att paragrafen erhåller följande lydelse:

»Elev i grundskolan skall på föräldrarnas begäran befrias från att delta i undervisning i kristendomskunskap, om eleven tillhör trossamfund, som fått Konungens tillstånd att i skolans ställe ombesörja religionsundervisning.

Elev som är frikallad från undervisningen i kristendomskunskap eller som ej tillhör svenska kyrkan må på föräldrarnas begäran av rektor befrias från att delta i morgonsamling.

Elev kan även i övrigt av rektor befrias från att delta i morgonsamling, om skäl äro därtill»;

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i övrigt i motionerna anförts.

I motionen I: 713 hemställes, att riksdagen måtte antaga förslaget till skollag med sådan ändring däri, att det framgår *dels* att fackskolorna skall vara statliga skolor, *dels* att de tekniska läroverken liksom hittills skall stå under särskild styrelse.

I motionen I: 716 hemställes, att riksdagen måtte antaga 25 § förslaget till skollag med den ändringen däri, att paragrafens andra stycke erhåller följande lydelse:

»Uttagning till specialundervisning av elev i grundskolan sker genom skolans försorg efter samråd med föräldrarna. Elev må ej uttagas till specialundervisning om föräldrarna motsätter sig åtgärden.»

Motionen II: 848 utmynnar i hemställan, att riksdagen måtte

dels besluta att en definition av begreppet studievägar införes i 24 § skollagen samt att i 25 § i lagen införes bestämmelser om skyldighet för kommunerna att sörja för undervisning i tillvalskombinationer i årskurserna 7 och 8, även då sådana kombinationer inte valts av erforderligt antal elever, och om möjlighet för kommunerna att sörja för sådan undervisning genom samverkan mellan två eller flera högstadieområden,

dels antaga 29 § första stycket skollagen med den ändring däri, att stycket erhåller följande lydelse:

»Barn och ungdom, som äro bosatta i riket och som fylla föreskrivna inträdesfordringar, äga få undervisning vid skola som sägs i 2 § b).»

I motionen II: 849, vari uttalas önskemål om att beträffande andra skolor än grundskolan regler om urvalet av inträdessökande som uppfyller kompetensfordringar införes i skollagen, hemställes att riksdagen ville beakta vad i motionen anförts och vidtaga där föreslagna ändringar i förslaget.

I motionen II: 851 hemställes, att 27 § andra stycket förslaget till skollag utgår och ersättes med följande formulering: »Vid morgonsamling med religiöst inslag skall full frivillighet råda och elev på föräldrarnas begäran befrias från att delta.»

I motionen II: 854 hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att vid fastställandet av skolstadga måtte tillses *dels* att i skolstyrelserna ej må förekomma annan fast fackrepresentation än skolchefen, *dels* att möjligheten för skolstyrelserna att vid behandling av särskild fråga till sig adjungera rektor, lärare eller annan personal med speciell kännedom om den aktuella frågan på lämpligt sätt anvisas.

Utom de motioner, för vilka nu redogjorts, har utskottet behandlat en i anledning av propositionen nr 54 väckt motion, II: 715, av herr *Hagberg m. fl.*, till den del motionen avser bestämmelserna om morgonsamling. Härutinnan yrkas i motionen, *dels* att bestämmelserna om morgonsamling utformas så, att de utesluter alla möjligheter till avvikelser från religionsfrihetens principer och att

— i den mån morgonsamling av konfessionell karaktär förekommer — deltagandet från elevernas sida skall vara frivilligt, *dels* att stadgande härom inskrives i skollagen.

Beträffande de skäl, som anförts för de genom propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därpå inte lämnas i det följande, hänvisa till propositionen och motionerna.

Inledning

Inledningsvis anmärkes i propositionen, att i propositionen nr 54 till innevarande års riksdag upptagits frågor angående reformering av den obligatoriska skolan m. m. på grundval av förslag, som framlagts av 1957 års skolberedning bl. a. i dess betänkande *Grundskolan* (SOU 1961:30) och i *Förslag angående skolstadga* (stencilerat).

Beträffande skolberedningen och dess arbete samt remissbehandlingen av beredningens förslag torde få hänvisas till den översikt härutinnan som lämnats i propositionen nr 54.

I nämnda betänkande har skolberedningen föreslagit, att de grundläggande bestämmelserna rörande det allmänna skolväsendet upptages i en lag, benämnd skollag, samt avgivit förslag till sådan lagstiftning. Därjämte har beredningen behandlat vissa frågor rörande författningssystemet på skolväsendets område.

Huvudgrunderna för skollagen

Gällande bestämmelser och skolberedningens förslag m. m.

Efter en översikt på s. 15—24 i propositionen över *gällande bestämmelser* och deras tillkomst m. m. lämnas i propositionen en redogörelse för huvudgrunderna för *skolberedningens förslag* till skollag och däröver avgivna remissyttranden. Denna redogörelse, till vilken torde få hänvisas, omfattar *dels* det huvudsakliga innehållet i skollagen (s. 24), *dels ock* föreslagna regler beträffande kommunernas skyldigheter (s. 25 och 26), interkommunal samverkan (s. 26—34), skolstyrelsens kompetensområde (s. 34—39) samt skolplikten (s. 39—51).

Departementschefen

Vid remissen till lagrådet av förslaget till skollag anför *föredragande departementschefen*, statsrådet *Edenman*, bl. a. följande.

»I vårt land har det offentliga skolväsendet hittills reglerats genom samfällig lagstiftning av Kungl. Maj:t och riksdagen endast i vissa avseenden. Huvud-

delen av bestämmelserna är alltså utfärdade av Kungl. Maj:t ensam inom ramen för den administrativa lagstiftningsmakten. I vissa fall, såsom beträffande de nuvarande reglerna om allmän skolplikt i folkskolestadgan, har Kungl. Maj:t dock begärt och fått riksdagens bemyndigande att utfärda bestämmelser. På ett speciellt område inom undervisningsväsendet gäller för närvarande samfällad lagstiftning för reglering av den enskildes förhållande till samhället, nämligen i fråga om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna. I övrigt har den nuvarande regleringen i lag betingats av att förvaltningen av skolväsendet i stor utsträckning överlämnats som en uppgift för kommunerna. De regler som i huvuddrag fastslår kommunernas förpliktelser och den kommunala administrationen på skolväsendets område har sålunda upptagits i den år 1956 tillkomna skolstyrelselagen.

Såsom framgår av den redogörelse, som jag förut lämnat, innebär skolberedningens förslag att de grundläggande frågorna rörande det offentliga skolväsendet regleras i en av Kungl. Maj:t och riksdagen samfällt stiftad lag, betecknad skollag och upptagande dels vissa för den enskildes förhållande till skolan betydelsefulla regler bl. a. om rätt till skolgång och om skolplikt och dels bestämmelser om den lokala, regionala och centrala ledningen av skolväsendet. I förhållande till den nu rådande ordningen medför förslaget i stort sett den ändringen, att skolplikten och rätten till skolgång lagfästes samt att kommunernas skyldigheter beträffande skolväsendet blir något mera preciserade i sina huvuddrag. Därtill kommer vissa nya regler berörande den centrala och regionala ledningen och tillsynen. Slutligen föreslås skollagen böra omfatta nya regler rörande den interkommunala samverkan på skolväsendets område, varjämte övriga i skolstyrelselagen upptagna bestämmelser med något undantag föreslås överflyttade till skollagen.

Liksom beredningen anser jag det vara i princip riktigt att i lag något mera än hittills skett reglera skolans förhållanden. En likartad uppfattning har också tidigare uttalats av riksdagen. Vad särskilt angår skolplikten måste det med nutida betraktelsesätt anses naturligt att, oavsett om man uppfattar skolplikten som en ren skyldighet eller huvudsakligen som en förmån, i lag fastslå de principer, som bör gälla för den enskildes förhållande till samhället och vilka fått ett uttryck genom vårt lands anslutning till artikel 2 i tilläggsprotokollet den 11 januari 1952 till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Vad beredningen i övrigt anför om det huvudsakliga innehållet i en sådan lag kan jag ansluta mig till och jag finner det framlagda lagförslaget vara i stort sett väl avvägt. Med det innehåll den nya lagen avses få anser jag lagens rubrik böra betecknas skollag. Jag vill därför förorda att förslag till skollag av i huvudsak det innehåll beredningen föreslår förelägges riksdagen till antagande. Inom departementet har i överensstämmelse härmed utarbetats ett förslag till skollag. I det följande skall jag i den allmänna motiveringen behandla några av skollagens huvuddrag. Till förslagets detaljer anholder jag att få återkomma i specialmotiveringen till lagförslaget.

Såsom framgått av den föregående redogörelsen har kommunernas förpliktelser på skolväsendets område, förutom att deras principiella ansvar och befogenheter fastslagits i 1 § gällande skolstyrelselag, reglerats i ett stort antal av Kungl. Maj:t utfärdade författningar, vanligtvis genom särskilda bestämmelser för varje slag av skolform. Skolberedningens förslag att sammanföra alla regler i detta hänseende till skollagen och skolstadgan innebär en författningsmässig förenkling och medför bättre möjligheter till överblick. Vad angår principen för fördelningen av reglerna mellan skollagen och skolstadgan har beredningen utgått från att huvuddragen av kommunernas skyldigheter skall regleras i lagen. Detta står i överensstämmelse med kommunalrättsliga principer. Jag vill därför förorda, att de viktigaste bestämmelserna om kommunernas åligganden beträffande de skolformer, som står under skolstyrelsens förvaltning, upptages i skollagen.

Enligt min mening bör således skollagen liksom nuvarande bestämmelser innehålla en allmän regel rörande kommunernas principiella ansvar och befogenheter. Därjämte bör kommunernas åligganden beträffande de olika skolformerna i enlighet med beredningens grundtankar regleras genom allmänt hållna rambestämmelser. De bestämmelser jag nu avser har upptagits i 2 § samt 48—50 §§ i det vid detta protokoll såsom bilaga fogade lagförslaget. Närmare detaljer inom de sålunda angivna ramarna torde liksom hittills få regleras i stadgeform och, såsom beredningen föreslagit, sammanföras i skolstadgan. I detta sammanhang vill jag understryka, att ändringar eller omfördelningar av någon betydelse beträffande kommunernas åligganden givetvis också i fortsättningen skall underställas riksdagen, även om de inte föranleder ändring av de i skollagen angivna rambestämmelserna.

Vid 1956 års skolstyrelserreform inordnades i skolstyrelsens kompetensområde flera skolformer som dittills stått under förvaltning av särskilda styrelser, exempelvis de statliga allmänna läroverken. Den grundläggande tanken bakom denna utvidgning av kompetensområdet var att skolan skall betraktas som en organisk enhet och att realiserandet av enhetsskolreformens intentioner måste förutsätta att ledningen av skolväsendet på det lokala planet även omfattar de påbyggnader, som har kommunal anknytning och som organiskt ansluter sig till den obligatoriska bottenskolan. Denna princip ansågs emellertid inte böra föranleda att de statliga tekniska läroverken ställdes under skolstyrelsens förvaltning, huvudsakligen av det skälet att dessa skolor inte hade en så lokalt betonad elevrekrytering som övriga skolor.

Med hänvisning till att förhållandena i nämnda avseende förändrats och under åberopande av att en allsidig gymnasieplanering kräver en bättre samordning av den lokala ledningen av de olika gymnasieformerna föreslår nu skolberedningen, att de tekniska läroverken inordnas under skolstyrelsen. För att tillgodose önskemålet att trygga skolornas anknytning till näringslivet föreslår beredningen inrättande vid länskolnämnderna av ett rådgivande organ, tekniska råd, be-

stående av tre ledamöter med god industriell erfarenhet i ledande befattning eller i övrigt god kännedom om teknisk utveckling och forskning.

Skolberedningens förslag har biträtts av det övervägande antalet remissinstanser. Även enligt min mening är tiden nu inne att beträffande den lokala ledningen av de tekniska läroverken tillämpa samma principer som i fråga om övriga gymnasier. I detta sammanhang vill jag också erinra om vad jag i årets statsverksproposition (8 ht, s. 198 ff.) anført rörande riktlinjerna för en samordnad gymnasieplanering, innebärande bl. a. en omfördelning mellan de allmänbildande gymnasierna och fackgymnasierna av den framöver totalt ökande intagningskapaciteten. Om de av beredningen föreslagna tekniska råden inrättas, synes övergången till den nya ordningen kunna försiggå utan risk för att läroverken skall gå förlustiga den anknytning till näringslivet, som är nödvändig främst för att undervisningen skall kunna fortlöpande anpassas till och hållas i takt med den tekniska utvecklingen och som är synnerligen betydelsefull bl. a. för att främja näringslivets medverkan vid tillgodoseendet av lärarbehovet vid dessa läroverk. Jag vill därför förorda bifall till beredningens förslag.

Beträffande de tekniska råden vill jag framhålla vikten av att från rådets sida uppehålls en kontinuerlig kontakt med skolstyrelserna och läroverken inom länskolnämndens verksamhetsområde. Inrättandet av dessa råd avses inte innebära att det blir överflödigt att tillsätta lokala yrkesråd att biträda skolstyrelserna, utan den hittillsvarande regeln härom skall alltfört äga tillämpning. Med en sådan ordning synes det mig vara väl sörjt för att den tekniska utbildningen får tillgång till all den sakkunskap, som fordras för att den skall kunna fylla sina uppgifter. I fråga om antalet ledamöter i de tekniska råden vill jag med anledning av vad som framkommit vid remissbehandlingen föreslå den jämkningen av beredningens förslag, att rådet skall bestå av minst tre ledamöter, utsedda av Kungl. Maj:t.

Liksom skolberedningen anser jag självfallet att de nya kommunala fackskolorna ställs under skolstyrelsens förvaltning. Beträffande beredningens förslag att inordna nomadskolorna under skolstyrelsen får jag hänvisa till vad som anförts i särskild proposition i ämnet (nr 51) till årets riksdag. De förslag som framlagts i nämnda proposition innebär i förevarande avseende, att nomadskolorna liksom hittills skall stå under särskild central ledning.

Den utvidgade kompetens för skolstyrelsen, som jag i det föregående förordat, kommer till uttryck i 7 § i departementets förslag till skollag. De särskilda bestämmelser som fordras beträffande de tekniska råden torde få utfärdas av Kungl. Maj:t.

Vad härefter angår den av skolberedningen föreslagna omläggningen av reglerna för interkommunal samverkan bör till en början uppmärksammas, att bestämmelserna om *elevområden* får betydelse för den rätt att få tillgång till undervisning, som beredningen föreslår bli inskriven i skollagen. Härigenom blir nämligen fastslaget, vilka elever varje kommun har att, om så

påfordras, mottaga för undervisning i skolorna i kommunen. Då elevområde skall kunna fastställas att jämte den egna kommunen omfatta även en eller flera andra kommuner eller delar därav, blir de föreslagna reglerna samtidigt ett medel att få till stånd sådan interkommunal samverkan, som erfordras för att åstadkomma en ändamålsenlig organisation av skolväsendet.

Förslagets genomförande skulle enligt min mening skapa ett enkelt och fast system, som bättre än den hittillsvarande regleringen tillgodoser såväl elevernas intressen som det från allmän synpunkt viktiga önskemålet att få smidiga och effektiva former för det kommunala samarbetet. En i sistnämnda avseende väsentlig förbättring består utan tvivel däri att vissa med det nuvarande systemet förknippade praktiska olägenheter i stor utsträckning undanröjes. Jag tänker härvid på de många gånger mycket tidsödande förhandlingar och diskussioner, som enligt vad beredningen framhållit ofta föregått de kommunala samarbetsavtalen. Att förslaget härvidlag innebär en avsevärd administrativ förenkling har också nästan genomgående vitsordats vid remissbehandlingen. Med hänsyn till de fördelar som uppenbarligen står att vinna med det föreslagna systemet vill jag ge min principiella anslutning till detsamma.

Vid skolstyrelselagens tillkomst förutsattes att kommunernas samarbete huvudsakligen skulle bygga på frivillighet och att befogenheten att föreskriva tvångsvis samverkan, i synnerhet i kommunalförbundets form, borde användas återhållsamt och i regel endast som en sista utväg att få till stånd en förnuftig skolorganisation. Å andra sidan borde, enligt vad dåvarande departementschefen uttalade, tvånget tveklöst tillämpas i fall, där ovidkommande synpunkter och prestigeskäl eljest skulle hindra den uppväxande ungdomen från att få de utbildningsmöjligheter, som omständigheterna motiverade. Såsom redan antytts av beredningen innebär de nya reglerna i realiteten inte något ökat tvång för kommunerna. Som jag ser saken utgör förslaget närmast en teknisk omläggning av förfarandet, och följaktligen bör de av mig nyss berörda principerna för de statliga myndigheternas prövning av dessa frågor alltfört äga tillämpning. Härav torde följa, utan att det behöver uttryckligen fastslås i lagen, att länskolnämnderna vid handläggningen bör fästa stor vikt vid de enskilda kommunernas önskemål och att kommun ej bör kunna påtvingas samverkan, såvida därav skulle följa påtagligt men för skolväsendet i kommunen. I detta sammanhang bör även framhållas att enligt beredningens förslag all annan samverkan än den som avser mottagande av elever lämnas oreglerad och att alltså härutinnan i motsats till den nuvarande ordningen full frihet föreligger för kommunerna att själva ordna sina mellanhavanden. Även detta förslag har jag funnit mig böra förorda.

Såväl av skolberedningen som i vissa remissyttranden har påpekats sambandet mellan det interkommunala skolsamarbetet och de riktlinjer för en kommunindelningsreform, som föreslagits i propositionen nr 180 till 1961 års riksdag och som nyligen behandlats av riksdagen. Det är det av grundskolans genomförande,

främst det nya högstadiet, föranledda ökade behovet av kommunal samverkan, som härvid faller i blickpunkten. Bland remissorganen kommer i denna fråga å ena sidan till synes den meningen att beredningens förslag gör ett sådant samband mindre framträdande till fördel för bedömningen av kommunindelningsfrågorna i stort, medan å andra sidan en motsatt uppfattning gör gällande att det vidgade skolsamarbetet ytterligare framhäver den olägenhet som ligger däri, att de samverkande kommuner, vilka lämnar elever till annan kommun, inte har något reellt inflytande på skolväsendets utformning.

Intresset för avlämnande kommuner att få medinflytande på skolväsendets utformning har hittills kunnat tillgodoses genom bildandet av kommunalförbund; någon annan i lag eller författning reglerad form för bildande av gemensamma organ för skolväsendets förvaltning står inte till buds. Kommunalförbundsformen har kommit till användning endast i mycket begränsad utsträckning. Mot beredningens förslag att med viss jämkning bibehålla nuvarande regel om anlåtande av denna form har jag inte någon erinran. I den mån detta institut, vare sig tvångsvis eller frivilligt, inte kommer till användning, saknas emellertid enligt min mening inte vissa möjligheter att få till stånd ett samarbete kommunerna emellan i de frågor som här avses. Jag tänker härvid närmast på sådan samverkan, som ibland äger rum inom oregrulerade kommunala samarbetsnämnder. Även om dessa nämnder endast har rådgivande och beredande funktioner, torde under goda betingelser i övrigt ett fruktbarande samarbete kunna åvägbringas. Jag vill i detta sammanhang erinra om att en framtida ombildning av kommunerna till större enheter kan väntas för grundskolans del medföra ett minskat behov av kommunal samverkan, i den mån de nya kommunerna kommer att utgöra ett lämpligt underlag för högstadiet, något som oftast torde komma att bli fallet.

I anledning av det från några remissorgan framförda önskemålet om en bättre samordning av skolplaneringen med den allmänna kommunala samhällsplaneringen på länsplanet vill jag understryka vikten av att de skolplanerande organen verkar för åstadkommande av en sådan samordning. En förutsättning härför är att i alla viktiga frågor samråd sker med de övriga länsplanerande organen. Särskilt betydelsefullt är härvid att skolplaneringen sker under hänsynstagande till de planer, som skall upprättas i varje län beträffande den lämpligaste indelningen av länet i kommuner. Jag förutsätter att skolöverstyrelsen såsom högsta tillsynsmyndighet har sin uppmärksamhet härpå och vidtager de åtgärder som kan vara påkallade. Däremot anser jag mig inte kunna i förevarande sammanhang taga ställning till den från något håll framförda frågan om utredning rörande de former, under vilka samarbetet mellan planeringsorganen bör bedrivas.

Liksom hittills skall kommun, som för undervisning mottager elev från annan kommun, vara berättigad till *ersättning* härför. I fråga om grunderna för ersättningsbeloppets storlek bygger beredningens förslag på samma principer, som hittills tillämpats; dock har beredningen för att förenkla det administrativa

förfarandet föreslagit, att ersättning skall, om ej kommunerna avtalar annat, utgå med ett schematiskt på medeltalsberäkningar grundat belopp, som fastställs av Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar. Beredningens förslag, som av flertalet remissinstanser funnits innebära väsentliga fördelar, synes även mig vara en ändamålsenlig och framkomlig väg att förenkla ersättningssystemet. Med hänsyn till de varierande skolkostnaderna inom olika delar av landet synes det bli nödvändigt med en regional variation av beloppens storlek. Jag föreslår alltså, att Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar erhåller befogenhet att fastställa ersättningsbelopp i enlighet med det anförda. Innan beloppen fastställs, bör självfallet samråd äga rum med kommunförbunden. Skulle mot förmodan svårigheter uppkomma att finna en godtagbar lösning på detta spörsmål, återstår enligt min mening ingen annan utväg än att tillämpa det nuvarande systemet. Jag vill därför förorda att detta bibehålles som ett alternativ till beredningens förslag.

De bestämmelser i skollagen, som bygger på vad jag i det föregående har förordat, återfinnes i 40—47 §§ i departementsförslaget.

Statsmakternas år 1950 fattade principbeslut innebar, att den nya obligatoriska skolan skall bygga på en generell nioårig skolplikt. Skolberedningen, som enligt sina direktiv ej haft att ingå på frågan om skolpliktstidens relation till barnens levnadsålder, ansluter därför i sitt förslag om skolpliktens lagfästande huvudsakligen till vad som redan nu gäller i fråga om försöksskolan, dvs. skolpliktstiden skall normalt motsvara levnadsåldern 7—16 år.

Genomförandet av grundskolan enligt de riktlinjer som förordas i propositionen nr 54 förutsätter en nioårig skolplikt. Den generella utsträckning av skolplikten, som detta innebär, synes enligt vad de undersökningar skolberedningen redovisat och remissbehandlingen av beredningens förslag givit vid handen ha allmänt accepterats i vårt land. Jag vill därför nu förorda att skolplikten i samband med grundskolereformens genomförande generellt utsträcker till nio år. Detta skall dock ej medföra någon ändring av de särbestämmelser i fråga om skolplikt, som för närvarande gäller för vissa kategorier, nämligen blinda och döva samt psykiskt efterblivna barn.

Skolberedningen har något berört frågan i vad mån samhällsutvecklingen kan komma att aktualisera en ytterligare utvidgning av skolplikten i vårt land. Som beredningen påpekat gäller redan i flera andra länder en skolplikt, som sträcker sig utöver nio år.

I denna fråga måste man dock beakta att, vad vårt land beträffar, förhållandena redan nu kännetecknas av en ökad strävan hos de flesta människor att skaffa sig utbildning och därigenom höja sin standard, andligt och materiellt sett. Grundskolans genomförande kommer sannolikt att ytterligare verka i denna riktning. Med en sådan utveckling och om samhället för sin del tillhandahåller ett variationsrikt system av utbildningsmöjligheter, kombinerat med lämpliga studiesociala åtgärder, skulle tvångsföreskrifter på detta område

knappast få något reellt innehåll. Under alla förhållanden måste enligt min mening i nuvarande läge våra personella och materiella resurser koncentreras på genomförandet av den obligatoriska nioåriga skolan.

En fråga som väckt livlig debatt vid remissbehandlingen gäller *vid vilken ålder de skolpliktiga barnen normalt bör börja sin skolgång*. Denna fråga sammanhänger i första hand med skolmognadsproblemet men har också anknytning till förskoleverksamheten. I dessa båda avseenden har jag till det vid propositionen nr 54 fogade statsrådsprotokollet gjort vissa uttalanden, till vilka jag får hänvisa. Innan frågan om skolmognaden underkastats ytterligare vetenskaplig undersökning och en vidgad erfarenhet vunnits rörande förskolans betydelse och förutsättningar kan enligt min mening spörsmålet om en generell förskjutning nedåt av skolpliktstidens nedre gräns inte övervägas utan en alltför stor osäkerhetsmarginal. För närvarande torde man alltså få stanna för att bibehålla den nuvarande huvudregeln och i övrigt söka främja utvecklingen av förskoleverksamheten. För att ge denna verksamhet ökad stadga och i övrigt bättre arbetsbetingelser har på min föredragning i en tidigare proposition till riksdagen (1962:46) föreslagits att förskolläroarutbildningen skall förstärkas samt dess kapacitet utvidgas m. m. Beredningens förslag innebär emellertid också att barn, som har erforderlig mognad för att gå i skolan, skall kunna liksom hittills få börja skolgången vid sex års ålder. Jag vill förorda att denna undantagsregel bibehålles. I likhet med beredningen anser jag att såsom förutsättning för dess tillämpning fortfarande bör gälla, att skolstyrelsen lämnar medgivande efter en prövning på grundval av undersökningar rörande barnets fysiska och psykiska mognad. Det i en reservation till beredningens betänkande och vid remissbehandlingen framförda förslaget om slopande av skolstyrelsens prövning vid ifrågasatt intagning av sexåriga barn i privat skola kan jag däremot inte tillstyrka. För ett barn i denna ålder kan skolgång medföra allvarligt men, därest barnet saknar tillräcklig mognad, och man bör därför för barnets skull ha garanti för att en sådan åtgärd föregås av noggranna undersökningar.

Beträffande frågan om *uppskov med skolgångens början* innebär skolberedningens förslag, att barn som inte är skolmogna liksom hittills skall efter föräldrarnas medgivande och genom beslut av skolstyrelsen kunna få skolgången uppskjuten ett år. Beredningen anser dock önskvärt att de omogna barnen omhändertages i skolmognadsklasser eller beredes lämplig miljö i normalklasser genom tillämpning av individualiserande undervisningsmetoder.

Vid remissbehandlingen har skilda uppfattningar kommit till uttryck i fråga om tillämpningen av den förevarande uppskofsregeln. Av företrädare för en förhållandevis liberal praxis anses uppskovet många gånger vara att föredraga i synnerhet om skolan inte har särskilda resurser, exempelvis i form av skolmognadsklasser, att omhändertaga de skolmogna. Men den meningen att uppskov inte får beviljas alltför rutinmässigt kommer också till synes. Härvid framhålles skolans uppgift vara att stimulera till mognad, inte att avvakta mognaden.

Frågan om uppskov med skolgång torde mestadels bli aktualiserad på initiativ av skolan, sedan anledning uppkommit att ifrågasätta barnets skolmognad. Ofta framkommer underlag för denna bedömning vid de skolmognadsprov, som numera blivit allt vanligare och som i regel företages innan skolgången påbörjas. Ibland händer det att den bristande skolmognaden konstateras först sedan skolgången börjat. Jag anser det av hänsyn till barnen angeläget att man från skolans sida på ett tidigt stadium söker skaffa sig kännedom om vilka barn i den väntade årskullen, som uppvisar bristande mognad, så att ställning kan tagas till frågan om uppskov helst före skolgångens början. Upplysningar om barnen torde kunna erhållas genom förfrågningar hos föräldrarna bl. a. i samband med inskrivningen och genom att skolmognadsprövningar genomföres. Enligt min mening är det önskvärt att sådana prövningar kommer till användning i större utsträckning än nu och att undersökningsmetoderna ytterligare utvecklas.

Prövningen av uppskofsfrågan bör innefatta en grundlig bedömning av barnets situation, såsom dess fysiska och psykiska status samt förutsättningarna för dess utveckling under det åttonde levnadsåret. Avgörandet bör därefter träffas med hänsyn till vad som finnes bäst för barnet. I många fall torde det vara lämpligt att låta barnet börja i skolan, särskilt om placering i skolmognadsklass kan ordnas eller andra pedagogiska anordningar kan vidtagas. Då så inte är möjligt blir alternativet med uppskov ofta det mest ändamålsenliga, men härvid bör särskilt uppmärksammas sådana fall, där barnen under uppskovstiden kommer att vistas i en föga utvecklingsfrämjande miljö. För dessa barn synes mig uppskov böra tillämpas med särskild försiktighet, ty det miljöbyte som skolgången innebär kan mången gång vara fördelaktigare från barnets synpunkt genom att utvecklingen stimuleras.

Skolberedningens förslag innebär att skolstyrelsen liksom hittills skall äga medge skolpliktig *befrielse från det sista skolpliktsåret*. Denna möjlighet bör dock enligt beredningens mening inte användas annat än i individuella, noga prövade undantagsfall; sociala eller ekonomiska skäl får inte påverka bedömningen och befrielse bör meddelas endast om det prövas erforderligt med hänsyn till elevens eget bästa och garanti finns för att han får direkt från skolan övergå till annan utbildning eller till en för honom lämplig anställning eller verksamhet.

I likhet med skolberedningen och flertalet remissinstanser anser jag, att befrielse från det sista skolåret bör användas med stor återhållsamhet. Bedömningen av dessa frågor bör enligt min mening ske med utgångspunkt främst i vad som är till elevens bästa och mindre med tanke på svårigheterna att behålla eleven i skolan. Men sett även från elevens synpunkt kan ibland, såsom också framhållits vid remissbehandlingen, befrielse befinnas vara den lämpligaste lösningen. Härvid bör dock tillses att det på ett betryggande sätt är sörjt för att eleven får annan utbildning eller lämplig sysselsättning. Att på sätt beredningen föreslagit för befrielse ibland skulle kunna uppställas ett direkt villkor att eleven efter en studiepaus återupptager sina studier vid någon annan skolform synes

mig mindre förenligt med de principer, på vilka skolplikten bygger. Finnes vid prövning av fråga om befrielse anledning antaga att eleven framdeles kommer att återupptaga sina studier, bör givetvis även denna omständighet kunna beaktas.

I likhet med skolberedningen vill jag förorda, att sådana elever, vilka före skolpliktstidens utgång inte hunnit genomgå samtliga nio årskurser, skall äga rätt att gå ut skolan i vanlig ordning. Tillämpad på den som genomgått nionde årskursen samtidigt som skolplikten till följd av levnadsåldern upphör innebär denna princip, att rätt att gå om denna årskurs skall föreligga i enlighet med samma principer som tillämpas beträffande kvarsättning under skolpliktstiden.

Beträffande rätten att *fullgöra skolplikt i privata skolor* innebär skolberedningens förslag utom på en punkt inte någon ändring i vad nu gäller. I fråga om privat skola, som åtnjuter statsunderstöd, förutsätter beredningen att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma i vad mån skolpliktiga barn skall få undervisas där. För att skolplikt skall få fullgöras i privat skola, som inte åtnjuter statsbidrag, kräves att skolan godkänts av skolstyrelsen. Såsom förutsättning för att privat skola skall få mottaga skolpliktiga elever bör enligt beredningens förslag krävas, utöver vad nu gäller, att skolans undervisning till art, omfattning och allmänna inriktning väsentligen motsvarar grundskolans. Detta innebär, menar beredningen, att tillstånd att mottaga skolpliktiga barn som regel inte bör meddelas sådan skola, som på högstadiet ensidigt inriktar sig på en viss elevkategori eller ett visst studiemål, t. ex. enbart en teoretisk väg som leder fram till gymnasiestudier. Hinder för godkännande bör däremot inte föreligga på grund av sådana avvikelser i kursinnehållet, som föranledes av att undervisningen bygger på en annan religiös eller filosofisk övertygelse än som ligger till grund för det svenska skolväsendet i allmänhet.

Skolberedningens förslag har på det hela taget bemötts positivt vid remissbehandlingen och på privatskolehåll synes man vara införstådd med att grundskolans genomförande måste innebära krav på en anpassning av de privata skolornas undervisning till grundskolans utformning. Jag vill därför i princip tillstyrka bifall till beredningens förslag. I anledning av vad som av vissa remissinstanser anförts rörande tillämpningen av det föreslagna villkoret beträffande undervisningens art, omfattning och allmänna inriktning vill jag uttala, att detta krav i tillämpningen inte får upprätthållas alltför rigoröst, exempelvis så att man kräver att skolans undervisning på högstadiet skall omfatta samtliga eller nästan samtliga tillvalsgrupper och linjer. För godkännande synes det mig tillräckligt, om skolan visar, att den inriktar sig på att i överensstämmelse med huvudprinciperna för grundskolan tillhandahålla undervisning med vissa ej alltför obetydliga möjligheter att anordna tillvalsgrupper och linjer. Härvid måste självfallet också beaktas, att elevernas val av tillvalsgrupper och linjer inverkar på skolans organisation. Vad det i detta avseende närmast kommer an på är, huruvida skolans syften, om än ej alltid de praktiska möjligheterna

att fullfölja dessa fullt ut, ligger i linje med den allmänna skolans målsättning och innehåll. I detta sammanhang vill jag också som min mening uttala, att man vid bedömningen utifrån dessa utgångspunkter av de privata skolornas förutsättningar att få mottaga skolpliktiga elever måste betrakta varje skola som en enhet. I anslutning till vad i propositionen nr 54, s. 368, anförts rörande de privata skolornas övergång till en ny skolordning vill jag framhålla, att kraven på skolornas anpassning såsom förutsättning för godkännande måste under övergångstid sättas något lägre än vad som normalt bör gälla.

I anledning av de av några remissinstanser framförda erinringarna mot att prövningen av godkännandet av privat skola anförtrotts skolstyrelsen vill jag framhålla, att jag för egen del biträder beredningens förslag härutinnan främst därför att det lokala organet lättast och enklast torde kunna skaffa sig kunskap om underlaget för bedömningen. De vid remissbehandlingen framkomna önskemålen torde i huvudsak bli tillgodosedda genom att besvär skall kunna anföras mot skolstyrelsens beslut.»

Utskottet

Det genom propositionen framlagda förslaget till skollag innefattar den ändringen i förhållande till rådande ordning, att till området för den samfällda lagstiftningen av Kungl. Maj:t och riksdagen överföres vissa grundläggande frågor berörande det offentliga skolväsendet och skolans förhållande till den enskilde, vilka hittills reglerats inom ramen för Kungl. Maj:ts administrativa lagstiftningsmakt. Av särskilt intresse härvidlag är att förslaget bl. a. upptager bestämmelser rörande skolplikten samt om rätten till skolgång i de skolor, vilka regelmässigt skall stå under den kommunala skolstyrelsens förvaltning. En sådan utvidgning av området för den samfällda lagstiftningen rörande skolan överensstämmer med önskemål, vilka riksdagen tidigare uttalat. Även enligt utskottets mening är det av vikt att den enskildes förhållande till den offentliga undervisningen till sina väsentligaste delar regleras i lag, och utskottet hälsar därför med tillfredsställelse, att det framlagda förslaget har denna inriktning. I fråga om den nya lagens innehållsmässiga disposition i övrigt och om lagens beteckning har utskottet inte någon erinran mot det framlagda förslaget. I likhet med departementschefen anser utskottet lämpligt att en lagstiftning av nu berörd omfattning genomföres i samband med den definitiva reformeringen av den obligatoriska skolan.

Innan utskottet övergår till att behandla huvuddragen i lagförslaget bör uppmärksammas, att bestämmelserna i skollagen, särskilt i vad de avser förhållandet mellan den enskilde och skolan, företrädesvis har till ändamål att ge normer för barnens och ungdomens undervisning och utbildning. I motionerna I: 715 och II: 855 föreslås, att riksdagen beslutar sådan ändring av 1, 2, 9 och 29 §§ i lagförslaget, att utbildningen för vuxna samt det frivilliga folk-

bildningsarbetet och därmed jämförlig fostrande verksamhet bland ungdomen kommer att omfattas av lagens bestämmelser. Enligt motionärernas mening utgör denna verksamhet en integrerad del av utbildningsväsendet, och den bör därför ingå som en del i den grundläggande reglering av det offentliga skolväsendet som skollagen avses utgöra.

Såsom antydes i motionerna bedrivs vuxenutbildningen och övrig här avsedd verksamhet under skiftande organisatoriska förhållanden. Till sin form och sitt innehåll företer verksamheten även en mängd väsentliga olikheter i jämförelse med förhållandena inom det reguljära skolväsendet, och den har för övrigt inte vunnit den fasthet i sina former som kännetecknar detta. Till följd av bl. a. dessa omständigheter har också sådan verksamhet hittills inte kunna inpassas i skolväsendets regelsystem, och det synes inte möjligt att vidtaga åtgärder i den föreslagna riktningen annat än i den mån förhållandena stabiliseras. Utskottet anser sig därför inte kunna i nuvarande läge förorda bifall till det förevarande motionsyrkandet.

Utskottet kommer i det följande att i anslutning till departementschefens framställning till behandling upptaga vissa spørsmål berörande huvuddragen i lagförslaget. I de delar av nämnda framställning, beträffande vilka utskottet inte gör något särskilt uttalande, har utskottet ansett sig böra biträda vad departementschefen uttalat eller förordat.

Vad angår frågan om *skolstyrelsens kompetensområde* innebär lagförslaget den nyheten, att de statliga tekniska läroverken, vilkas ledning hittills omhänderhafts av särskilda styrelser för varje läroverk, samt de föreslagna nya kommunala fackskolorna ställs under den kommunala skolstyrelsens förvaltning. Under hänvisning till innehållet i de i anledning av propositionen nr 54 väckta motionerna II: 726 och II: 735 hemställes i motion I: 713, väckt i anledning av förevarande proposition, att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av skollagen, att det framgår dels att fackskolorna skall vara statliga skolor, dels att de tekniska läroverken liksom hittills skall stå under särskild styrelse.

I enlighet med vad utskottet i sitt utlåtande nr 1 denna dag på där anförda grunder förordat, innebärande att riksdagen skulle i princip uttala sig för att fackskolorna skall vara kommunala och ifrågavarande gymnasier stå under skolstyrelsens förvaltning, bör motionen I: 713 inte föranleda någon åtgärd.

Den i propositionen föreslagna omläggningen av reglerna för *interkommunal samverkan* anser utskottet vara ändamålsenlig och ägnad att medföra väsentliga fördelar från såväl principiella som praktiska synpunkter, och utskottet vill därför förorda bifall till densamma. Genom det instrument som här erbjudes synes förutsättningar skapas att på bästa sätt tillvarataga tillgängliga utbildningsresurser, något som samtidigt bildar en grundval för att rätten för den enskilde till undervisning och utbildning blir tillgodosedd så långt det rimligtvis kan ske. I detta avseende har den av myndigheterna omhänderhavda skolplaneringen en särskilt viktig funktion att fylla, och utskottet vill i detta sammanhang också understryka departementschefens uttalande om nödvändigheten av

en samordning av skolplaneringen med den allmänna kommunala samhällsplanningen.

Det i anslutning till de föreslagna bestämmelserna om elevområden i motionerna I: 715 och II: 855 framställda yrkandet om en i visst avseende mera detaljerad reglering har till syfte att garantera att hela riket kommer att omfattas av elevområden för de olika skolorna. Detta syfte tillgodoses emellertid redan genom den skolplanering som avses skola äga rum under ledning av de statliga skolmyndigheterna och ytterst av Kungl. Maj:t, och utskottet anser därför inte något behov av den föreslagna kompletteringen föreligga. Ej heller kan utskottet finna, att det påvisats uppkomma något behov av att företaga den i motionerna ifrågasatta ändringen av 45 § i förslaget eller att taga initiativ från riksdagens sida till den föreslagna utredningen angående landstingens centrala yrkesskolor.

Den i propositionen förordade anordningen med schematiska på medeltalsberäkningar grundade belopp att utgå vid kommunal samverkan enligt de föreslagna reglerna synes vara en smidig väg att lösa problemet med de mellankommunala ersättningarna. Utskottet har inte någon erinran mot de principer för beloppens fastställande, som departementschefen förordat och som med viss komplettering överensstämmer med de av skolberedningen föreslagna grunderna. Genom vad sålunda uttalats synes syftet med det i motionerna I: 715 och II: 855 på förevarande punkt framställda yrkandet väsentligen bli tillgodosett. I anslutning till vad i motionerna anföres därom att frågan om ersättningsbeloppen ånyo bör prövas i samband med en omprövning av fördelningen av skolkostnaderna mellan stat och kommun vill utskottet endast framhålla, att i den mån en ändrad sådan fördelning kommer att påverka ersättningsbeloppens storlek en omprövning av dessa självfallet torde bli ofrånkomlig.

I likhet med departementschefen vill utskottet förorda införande av generella regler om den *nioåriga skolplikten*, varpå den nya obligatoriska skolan skall bygga. Skolpliktstiden skall enligt förslaget normalt motsvara levnadsåldern 7—16 år med möjligheter till avvikelser så till vida, att skolgång skall kunna i vissa fall få dels påbörjas vid sexårsåldern eller uppskjutas till åttaårsåldern, dels avslutas redan vid femtonårsåldern. Av departementschefen angivna förutsättningar för dessa avvikelser synes utskottet vara i stort sett väl avvägda och samtidigt ägnade att tjäna till god vägledning vid tillämpningen. I anslutning till den av departementschefen förordade regeln att skolstyrelsens tillstånd skall erfordras jämväl för intagning av sexårigt barn i privat skola framställs i motionerna I: 719 och II: 852 yrkande av innebörd, att riksdagen måtte besluta dels att rätten att sända barn till enskild skola göres oberoende av skolstyrelsens skolmognadsprövning, dels att 34 § tredje stycket i lagförslaget utgår. I motiveringen för detta yrkande anföres bl. a. att avgörandet i fråga om tidigare skolgång i dylikt fall med förtroende torde kunna överlämnas till föräldrarna och att departementschefens farhågor för att ett sådant förfarande skulle kunna medföra risk för allvarligt men för vissa barn syntes ogrundade. Därjämte fram-

hålles anordningen kunna tjäna som försöksverksamhet i avvaktan på ett eventuellt senare realiserande av en generell sänkning av skolpliktsåldern.

Utskottet har i den i motionerna väckta frågan kommit till samma uppfattning som departementschefen. Vål skulle mestadels, då föräldrar önskar att deras barn skall börja i privat skola före skolpliktsålderns inträde, risk för skada eller men för barnet knappast föreligga med hänsyn till att erforderliga undersökningar säkerligen kommer till stånd på föräldrarnas initiativ. Men för det mindretal fall, där måhända föräldrarna, företrädesvis troligen av bristande kännedom om vad en prövning av skolmognaden innebär, inte anser sig behöva underkasta barnet undersökning utan helt litat till eget omdöme, synes enligt utskottets mening den föreslagna regeln knappast kunna undvaras. Vad i motionerna föreslagits torde därför inte böra föranleda någon åtgärd.

Specialmotivering till lagförslaget

Å s. 61—91 i propositionen lämnas en redogörelse för specialmotiveringen till förslaget till skollag. I det följande kommer utskottet att redogöra för specialmotiveringen endast i fråga om de paragrafer, beträffande vilka utskottet anser sig böra göra särskilt uttalande. I övrigt får utskottet hänvisa till propositionen och samtidigt meddela, att utskottet i dessa delar inte funnit anledning till erinran eller annat yttrande.

16 §.

Denna paragraf upptager, utom bestämmelser om skolchefens skyldighet att närvara vid sammanträde med skolstyrelsen eller avdelning av denna samt hans rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten och att få sin särskilda mening antecknad till protokollet, i likhet med 13 § skolstyrelselagen en bestämmelse med bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna angående rätt för annan än skolchef att sålunda deltaga vid sammanträde.

De nuvarande reglerna om fackrepresentation i skolstyrelsen m. m. återfinnes i 13—20 §§ folkskolestadgan och grundar sig på beslut av 1956 års riksdag. (Prop. nr 182, sammansatt konstitutions- och statsutskotts utlåtande nr 1, rskr. nr 420.) Innebörden av nämnda regler är i korthet att rätt att på samma sätt som skolchefen närvara vid skolstyrelsens och dess avdelningars sammanträden skall tillkomma högst tre rektorer vid skolor under skolstyrelsen, dock endast en för var och en av tre särskilt angivna grupper av skolor, samt dessutom, alltefter skolväsendets omfattning, minst en och högst tre lärare. Därjämte må utses suppleanter, dock högst till samma antal som representanterna. Suppleant har rätt att närvara, även om han ej kallats att inträda, dock inte vid avdelningssammanträde. Vid handläggning av ärende rörande skolhälsovård eller skolhygieniska förhållanden i övrigt skall skolläkaren vara fackrepresentant.

Utskottet. Motionerna I: 712 och II: 853 samt II: 854 innehåller yrkande av innebörd att riksdagen skulle besluta om avskaffande av rektors- och lärarrepresentationen samt, såvitt gäller sistnämnda motion, jämväl skolläkarens representation. I motionen II: 854 föreslås i samband härmed att skolstadgan bör anvisa möjlighet för skolstyrelsen att vid behandling av särskild fråga adjungera rektor, lärare eller annan person med speciell kännedom om frågan. Vidare har i motionerna I: 715 och II: 855 föreslagits att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam prövning av fackrepresentationen, syftande till en begränsning härav till skolchefen och en representant för lärarkåren i dess helhet, varjämte efter mönster av företagsnämnderna fackmannamässiga synpunkter skulle kunna tillgodoföras styrelserna genom kollegierna eller, i större kommuner, genom ett för kollegierna gemensamt organ, benämnt kollegienämnd. Slutligen har i motionerna I: 714 och II: 850 begärts uttalande av riksdagen att fackrepresentation skall förekomma i samma utsträckning som hittills.

Till stöd för yrkandena om fackrepresentationens avskaffande anföres i motionerna såväl principiella som praktiska skäl. I det förra hänseendet göres gällande att den fackrepresentation, som förekommer i skolstyrelsen och som saknar motsvarighet inom den primärkommunala förvaltningen i övrigt, strider mot principen om kommunal självstyrelse och är oförenlig med uppfattningen att skolan i första hand är en samhällsangelägenhet. Vidare säges fackrepresentationen medföra praktiska olägenheter så till vida, att sammanträdena tynges genom det stora antalet närvarande personer, en omständighet som orsakat att systemet med arbete på avdelningar delvis inte motsvarat förväntningarna. Det behov av fackkunskap som erfordras och som är så värdefull för skolstyrelsen att tillgodogöra sig kan enligt motionärernas mening, i den mån den inte tillföres styrelsen genom skolchefen, inhämtas genom att styrelsen vid behov tillkallar rektorer eller lärare eller inhämtar yttrande från kollegiet.

Fackrepresentationen i dess nuvarande form trädde i funktion 1958 i samband med att en genomgripande omdaning av skolväsendets yttre organisation ägde rum bl. a. genom att förvaltningen av flertalet skolformer såsom en förberedelse för det kommande reformarbetet på skolans område samlades under en gemensam kommunal skolstyrelse. Den tämligen stora omfattning som representationen erhöll förestavades av önskemålet att med fullföljande av äldre tradition bibehålla kontakt mellan förvaltningen och den inom de olika skolorna under skolstyrelsen förefintliga pedagogiska erfarenheten, som inte återfanns samlad hos en enhetlig personalkår. Dessa skäl torde i väsentliga delar alltfört äga sin giltighet och kan i viss mån sägas erhålla förnyad aktualitet genom att i samband med den nu pågående reformen ytterligare skolformer inordnas under skolstyrelsen. Med hänsyn härtill och till att systemet med fackrepresentation i den nuvarande formen varit i tillämpning endast en förhållandevis kort tid är utskottet inte berett föreslå, att fackrepresentationen nu upptages till förnyat övervägande.

20 §.

Denna paragraf upptager i överensstämmelse med 9 § 3 mom. skolstyrelselagen ett stadgande om att på Kungl. Maj:t ankommer att förordna om olika slag av skolchefer och andra skolledare.

Bestämmelser om olika slag av skolchefer finnes i 2 kap. 1—5 §§ *allmänna skolstadgan*. Enligt 5 § skall i kommun, där poängtalet för skolor under skolstyrelsens förvaltning uppgår till lägst 150, som skolchef finnas en skoldirektör. Sådan befattningshavare må efter medgivande av Kungl. Maj:t finnas redan vid visst lägre poängtal. Uppgår poängtalet till lägst 500, må efter medgivande av Kungl. Maj:t anställas en eller flera biträdande skoldirektörer. Enligt 4 kap. 3 § 1 mom. samma stadga är den behörig till tjänst som skoldirektör eller biträdande skoldirektör, som är eller varit innehavare av ordinarie lärartjänst vid vissa angivna skolor eller som är eller varit innehavare av tjänst som heltidsanställd rektor vid statsunderstödd yrkesskola eller som heltidsanställd yrkeslärare. Om synnerliga skäl föreligger, må efter Kungl. Maj:ts medgivande även annan komma i fråga till tjänst som skoldirektör eller biträdande skoldirektör.

Behörighetsbestämmelserna grundar sig på beslut av 1956 års riksdag (prop. nr 182, sammansatt konstitutions- och statsutskotts utlåtande nr 1, rskr. nr 420). Föredragande departementschefen yttrade i propositionen bl. a.:

Jag anser för egen del, att det regelmässigt bör krävas, att den tjänsteman, som närmast under den beslutande, i princip av lekmän sammansatta skolstyrelsen skall bära det fackmannamässiga ansvaret för skolan, har kännedom om dennas verksamhet inifrån och verkligen behärskar sitt arbetsområde, så långt detta med hänsyn till dess omfattning är möjligt. Vidare anser jag, att undervisningssynpunkterna i den lokala skolledningen bör företrädas av skolans chefs-tjänsteman, så att man inte riskerar att de kommer i efterhand vid de avgöranden av främst ekonomisk och praktisk-organisatorisk art, som träffas av skolans styrelse. Jag kan därför icke tillstyrka en sådan avvikelse från utredningens förslag på denna, enligt min mening väsentliga punkt, att det skulle stå fritt att bortse från de av utredningen föreslagna kompetenskraven.

I anslutning till den av departementschefen föreslagna dispensregeln, som förutsattes skola äga tillämpning då särskilda skäl förelåg, uttalade utskottet, att dispenser borde förekomma endast om synnerliga skäl förelåg.

Det i *motionerna* I: 711 och II: 857 framförda yrkandet om slopande av behörighetsreglerna för tjänsterna såsom skoldirektör och biträdande skoldirektör motiveras med att det är sakligt ogrundat att begränsa kretsen av behöriga till enbart lärare, detta med hänsyn till tjänsternas administrativa betoning. Med hänsyn härtill och till önskemålet att alltid kunna i tillräcklig grad beakta den personliga lämpligheten borde därför personer med administrativ skolning och erfarenhet kunna ifrågakomma utan dispensförfarande. I särskild grad gjorde sig detta krav gällande i sådana kommuner, där utom skoldirektören finnes en eller flera tjänster som biträdande skoldirektör.

Utskottet. Under den förhållandevis korta tid som det nuvarande systemet

varit i tillämpning har antalet tjänster som skoldirektör och biträdande skol-
direktör tenderat att öka väsentligt utöver vad som från början förutsetts. Ut-
skottet skall inte ingå på de faktorer som kan ha medverkat härtill, men det vill
synas utskottet som om denna utveckling är ägnad att i viss mån påverka de
utgångspunkter, från vilka den förevarande kompetensfrågan bör bedömas. Det
nuvarande behörighetskravet bygger på grundsatsen att pedagogisk utbildning
och erfarenhet är en förutsättning för tjänstens fullgörande och att undantag
härifrån kan göras endast i speciella undantagsfall. Denna princip bör visserligen
enligt utskottets mening i huvudsak alltfört gälla. Dock anser utskottet, att det
med hänsyn till utvecklingen kan vara påkallat att närmare undersöka om och i
vad mån behörighetsnormerna kan jämkas i den riktningen, att den som inte
uppfyller gällande krav kan utan särskild dispens erhålla tjänst som här avses
när fråga är om kommuner, i vilka finnes mera än en sådan tjänst. Utskottet
vill därför förorda, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om att
denna fråga efter erforderliga undersökningar upptages till övervägande och att,
i den mån så befinnes påkallat, förslag i ämnet förelägges riksdagen.

21 §.

Med anledning av det i motionerna I:714 och II:850 i anslutning till före-
varande paragraf framställda yrkandet vill utskottet erinra om att nuvarande
bestämmelser, vilka utan saklig ändring överförts till skollagen, enligt uttalande
av departementschefen i propositionen nr 182 till 1956 års riksdag innebär att
vad gymnasierna angår den pedagogiska inspektionen i huvudsak skall ankom-
ma på vederbörande överstyrelse. Någon åtgärd från riksdagens sida i anledning
av motionsyrkandet anser utskottet inte påkallad.

24 §.

I anslutning till den under denna paragraf upptagna bestämmelsen att inom
grundskolan anordnas olika studievägar, avpassade efter barnens studieinrikt-
ning har i *motionen* II:848 begärts, att en definition på begreppet studieväg
intages i lagtexten.

Utskottet anser för sin del inte lämpligt att lagtexten i vidare mån än som
skett upptager en beskrivning av vad begreppet studieväg innebär. Ifråga-
varande motion bör därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

25 §.

Under denna paragraf uttalar *departementschefen*, att den princip om ett fritt
val av studieväg, som förordats i propositionen nr 54, bör i enlighet med skol-
beredningens förslag införas i skollagen. I anledning av vissa remissyttranden
över beredningens förslag anför departementschefen, att skolans uppgift med
avseende på valsituationen bör bestå främst i att lämna en objektiv orientering
rörande tillvalsmöjligheterna, att denna verksamhet därför inte bör betecknas

som rådgivande samt att den omständigheten att elevernas valmöjligheter stundom kan i viss mån begränsas genom att tillräckligt antal elever för anordnande av viss studieväg inte anmäler sig inte behöver komma till särskilt uttryck i lagtexten. Vad angår uttagandet av elever till specialundervisning förordar departementschefen att möjligheten att i sista hand kunna mot föräldrarnas vilja uttaga elev till sådan undervisning bör komma till uttryck i lagen.

I *motionerna* I: 714 och II: 850 föreslås den ändringen av förevarande paragraf att skolan får en rådgivande funktion vid elevernas val av studieväg.

Under hänvisning till den av departementschefen antydda begränsningen av elevernas valmöjligheter föreslås i motionen II: 848 att kommunerna ålägges sörja för undervisning i tillvalskombinationer i årskurserna 7 och 8 även i de fall, då sådana kombinationer inte valts av erforderligt antal elever, och att kommunerna beredes möjlighet att sörja för sådan undervisning genom samverkan mellan två eller flera högstadieområden.

I motionen I: 716 begäres införande i paragrafen av förbud mot uttagande av elev till specialundervisning mot föräldrarnas vilja.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet denna dag i sitt utlåtande nr 1 uttalat vid behandlingen av de i anledning av propositionen nr 54 väckta motionerna I: 593 och II: 717 samt I: 587 vill utskottet, med biträdande av vad departementschefen anfört i anslutning till denna paragraf och med avstyrkande av de till behandling nu föreliggande motionerna I: 714 och II: 850 samt II: 716, förorda att de principer för skolans funktion med avseende på elevernas val av studievägar och för uttagandet till specialundervisning, som föreslagits i förevarande proposition, får på sätt förslaget innebär komma till uttryck i lagtexten. Inte heller kan utskottet tillstyrka det i motionen II: 848 framställda yrkandet.

26 §.

Utskottet, som finner det angeläget att den uppfordran till goda arbetsinsatser i skolan som förevarande paragraf ger uttryck för inte ensidigt riktas till skolans lärare och övriga personal, vill för att delvis tillgodose syftet bakom det i motionerna I: 714 och II: 850 i anslutning till paragrafen upptagna yrkandet förorda, att denna avfattas i huvudsaklig överensstämmelse med skolberedningens förslag.

27 §.

Gällande bestämmelser m. m. Enligt 97 § första stycket folkskolestadgan skall elev, som tillhör trossamfund, vilket fått Kungl. Maj:ts tillstånd att i skolornas ställe ombesörja religionsundervisning, efter skriftlig anmälan av målsman frikallas från *undervisningen i kristendomskunskap*. Genom målsmans försorg skall eleven få motsvarande religionsundervisning och förete intyg däröver. Bestämmelser av samma innehåll är intagna i läroverksstadgan 10 § första stycket. I denna paragraf stadgas vidare, att det ankommer på rektor att avgöra om elev även därutöver må av religiösa skäl befrias från undervisningen.

Elev är ej skyldig deltaga i *morgonsamling*, om han är frikallad från undervisningen i kristendomskunskap eller om han eljest ej tillhör svenska kyrkan och målsman hos rektor anmäler, att eleven ej skall deltaga. Denna regel återfinnes i 70 § 2 mom. folkskolestadgan och 24 § 2 mom. läroverksstadgan. Författningsrummen innehåller vidare en bestämmelse, att elev även i övrigt kan befrias av rektor från att deltaga i morgonsamling, om skäl föreligger härför.

Huvudgrunderna för den författningsmässiga regleringen av förevarande spörsmål fastställdes preliminärt vid behandlingen vid 1950 års riksdag av propositionen nr 70 med förslag till riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling och bekräftades av 1951 års riksdag i samband med att propositionen nr 100 med förslag till religionsfrihetslag behandlades. De överväganden som då företogs ledde till slutsatsen att vissa trossamfunds medlemmar borde tillerkännas rätt till frikallelse för sina barn från de allmänna skolornas kristendomsundervisning. Det borde därvid ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, om trossamfund i sin trosåskådning avvek så mycket från grunderna för kristendomsundervisningen i de allmänna skolorna, att befrielse borde beviljas och samfundet erhålla rätt att sörja för religionsundervisning åt barn, som tillhörde samfundet. I samband därmed borde Kungl. Maj:t lämna erforderliga föreskrifter rörande religionsundervisningens innehåll och kontrollen därav. Mera komplicerad ansågs frågan vara om rätt till befrielse från kristendomsundervisning för barn utan konfession. Även dessa barn borde vara tillförsäkrade en undervisning om religion och religiösa förhållanden, som tillfredsställde kraven på orientering i nutidssamhället. Kravet på objektivitet i undervisningen hölls levande just genom att den var avsedd för barn från skilda läger och inte för en gallrad återstod. En tidig uppdelning av barnen i »hedningar» och »kristna» ansågs föga förenlig med enhetskolans idé. Därför kunde rätt till frikallelse från kristendomsundervisningen i de allmänna skolorna inte medges barn, som inte tillhörde något trossamfund. Betänkligheter av detta slag behövde dock inte hindra, att ett barn, som inte tillhörde något trossamfund, på skriftlig framställning från den som hade att föra barnets talan erhöi befrielse från deltagande i morgonsamling, som föll utanför lektionsramen. Det erinrades om att morgonbönsbefrielser medgavs vid de flesta skolor av varierande orsaker i tämligen stor utsträckning; de frikallade utgjorde ingen ensartad grupp, något som var ägnat att minska betänkligheterna.

Skolberedningen har hänvisat till behandlingen av de förevarande frågorna vid 1950 och 1951 års riksdagar samt föreslagit, att de därvid godtagna principerna i sina huvuddrag intages i skollagen (6 § i beredningens förslag) och att den nu gällande författningsregleringen i övrigt med i huvudsak oförändrat innehåll införes i skolstadgan. Befrielse från morgonsamling torde härvid av beredningen ha avsetts skola omfatta endast morgonsamling med religiöst inslag.

För *remissyttrandena* över skolberedningens förslag lämnas en redogörelse å s. 73—75 i propositionen.

Departementschefen anför: Såsom framgått av den nu lämnade redogörelsen har frågan om elevs befrielse från skolans kristendomsundervisning och deltagande i morgonsamling behandlats ingående av statsmakterna vid 1950 och 1951 års riksdagar. Vad som då beslöts har kommit till uttryck i nu gällande bestämmelser i ämnet. Skolberedningen har inte tagit upp spörsmålen till närmare behandling utan endast uttalat, att de tidigare godtagna principerna borde i sina huvuddrag intagas i skollagen. I samband härmed har bestämmelserna redaktionellt förenklats samt i ett visst avseende gjorts innehållsmässigt mera konsekventa genom ett tillägg, att befrielsen från morgonsamling endast skall avse sådan med religiöst inslag.

Vid remissbehandlingen har framkommit åtskilliga synpunkter på hithörande problem. Speciellt intresse har det av beredningen föreslagna tillägget väckt hos flera remissinstanser.

De vid remissbehandlingen aktualiserade frågorna är självfallet av stor principiell betydelse. Utifrån skilda ideologiska utgångspunkter omfattas de av många med ett starkt intresse samt väcker ofta en livlig debatt, då de förs fram. Ett ställningstagande till de olika problem, som är förknippade med dessa frågor, förutsätter emellertid ingående och väl nyanserade förarbeten. Sådana förelåg, då statsmakterna senast behandlade frågorna. Skolberedningen har ansett sig inte böra ånyo upptaga dem till behandling. Jag biträder denna uppfattning och är således inte beredd att i förevarande sammanhang taga upp ämnet till ett förnyat bedömande. Jag vill endast understryka det förhållandet, att då statsmakterna år 1950 behandlade hithörande spörsmål, skedde det just i samband med att riktlinjer drogs upp för det framtida skolväsendet.

I fråga om elevs befrielse från deltagande i morgonsamling har det av skolberedningen gjorda tillägget tagits till intäkt för skilda tolkningar av stadgandets innebörd. Det av beredningen föreslagna stadgandet avser givetvis inte att ge uttryck åt vilken karaktär morgonsamlingen regelmässigt skall ges. I annat sammanhang har jag starkt betonat kristendomsundervisningens objektiva karaktär. Självfallet bör en liknande objektivitet komma till uttryck vid planläggningen av skolans morgonsamlingar. I den mån morgonsamlingarna därvid avses få ett religiöst inslag, skall vissa elever — vars religiösa uppfattning förutsätts i väsentlig mån avvika från vad som vanligen kommer till uttryck i de religiösa inslagen — befrias från deltagandet. Denna innebörd står i överensstämmelse med statsmakternas tidigare beslut och någon saklig ändring har således inte varit avsedd. Jag vill därför förorda, att det av beredningen föreslagna tillägget införlivas med ifrågavarande bestämmelser. Med anledning av de invändningar av praktisk natur, som gjorts mot den av skolberedningen föreslagna lydelsen, vill jag framhålla att rektor, om det av organisatoriska skäl skulle möta svårighet att ge befrielsen den avsedda begränsningen, kan begagna den befogenhet han har att vidga befrielsen i den omfattning som är lämplig.

Motionerna. De i motionerna I: 718 och II: 858 samt I: 720 och II: 856 framförda yrkandena om ändring av förevarande paragraf i lagförslaget motiveras

bl. a. med att de föreslagna bestämmelserna förutsätter befrielse endast från morgonsamlingar med religiöst inslag och för dem som ej tillhör svenska kyrkan, vilket motionärerna finner vara oförenligt med en konsekvent tillämpad religionsfrihet. Lika väl finnes anledning att öppna möjlighet till befrielse även för dem som på grund av sin religiösa övertygelse ser sig hindrade att bevista andra slag av morgonsamlingar. Därjämte framhåller motionärerna som sin mening att kristen tro och förkunnelse även framdeles bör ha en framträdande plats vid utformningen av morgonsamlingarna.

I motionerna I: 717 och II: 847 göres gällande att det inte bör ingå i skolans uppgifter att anordna samlingsstunder av religiös karaktär, och motionärerna förmenar att det förhållandet att så skall kunna ske strider mot principen om religionsfrihet.

De i motionerna II: 715 och II: 851 framställda yrkandena bygger på tanken att lagförslaget på denna punkt fått en alltför snäv utformning för att fullt ut tillgodose religionsfrihetsintresset.

Utskottet. I likhet med departementschefen anser utskottet att planläggningen av skolans morgonsamlingar bör kännetecknas av en objektivitet liknande den som bör komma till uttryck vid kristendomsundervisningen. Enligt utskottets mening bör skolledningen och berörda lärare sträva efter att ge morgonsamlingarna en sådan utformning, att de allra flesta elever kan delta däri utan att behöva känna samvetsbetänkligheter. Av särskild vikt är också att morgonsamlingarna — såsom framhållits i flera av motionerna — för att fylla sitt ändamål att under en kort stund före dagens arbete ge tillfälle till en gemensam inre samling och koncentration utformas på ett värdigt sätt.

Med en sådan planering som utskottet förordat kan det emellertid inte undvikas att morgonsamlingar stundom får en sådan utformning med antingen religiösa eller andra inslag, som mer eller mindre strider mot vad som är förenligt med vissa elevers eller deras föräldrars religiösa uppfattning eller inställning till livsåskådningsfrågor över huvud. För den som av sådana skäl önskar bli befriad från deltagandet, bör möjligheten till befrielse inte vara beroende endast av de förutsättningar som angivits i lagförslaget. Enligt utskottets mening bör befrielse få meddelas, när föräldrarna framställt begäran därom under återopande av skäl av den art som nyss berörts.

Utskottet vill med utgångspunkt i denna principiella inställning, som torde vara väl förenlig med de tankegångar som ligger till grund för beslutet av 1950 och 1951 års riksdagar i de föreliggande frågorna, förorda att bestämmelsen i skollagen om befrielse från morgonsamling ges den utformningen, att elev på begäran av föräldrarna må befrias från deltagande i morgonsamling, om skäl är därtill. I denna regel innefattas även de fall, då befrielse bör meddelas med hänsyn till skäl av praktisk art, såsom då elev har lång resväg till skolan eller dylikt.

Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t ger vederbörande överstyrelse i uppdrag att ha uppmärksamheten riktad på hur morgonsamlingarna utformas i de

olika skolorna och på tillämpningen av regeln om befrielse samt att utfärda erforderliga anvisningar i dessa hänseenden.

Med anledning av det i motionerna I: 718 och II: 858 framställda yrkandet om utredning rörande särskilt anslag till ersättningar åt gästande morgonsamlingsförrättare vill utskottet uttala, att den väckta frågan inte synes böra övervägas innan närmare erfarenhet vunnits rörande den omfattning, i vilken morgonsamlingsförrättare, som inte tillhör skolan, bör och kan anlitas. Utskottet kan därför inte förorda bifall till berörda yrkande.

29 §.

I anslutning till bestämmelsen i förevarande paragraf att rätten till undervisning i skolor som här avses skall vara beroende av tillgång på plats vill utskottet med anledning av motionen II: 848 uttala, att denna rätt rimligtvis inte kan få vara ovillkorlig utan måste ställas i relation bl. a. till de utbildningsresurser som står till buds. Vad i nämnda motion anföres och yrkas bör därför inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Yrkandet i motionen II: 849 att normer skulle införas i skollagen för urvalet bland de behöriga inträdessökandena i de fall då antalet tillgängliga platser är lägre än antalet behöriga sökande anser utskottet ej heller böra föranleda åtgärd från riksdagens sida. De normer som kan erfordras i detta hänseende torde liksom hittills få utfärdas av Kungl. Maj:t.

Författningssystemet i övrigt

I anslutning till vad i propositionen anföres om en omläggning av det grundläggande författningssystemet för skolväsendet under skolstyrelsens förvaltning föreslås i motionerna I: 715 och II: 855 att riksdagen skall anhålla om bearbetning och översyn av skolberedningens förslag till skolstadga och andra berörda författningar i syfte att åstadkomma en decentralisering av beslutanderätten inom skoladministrationen.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår för närvarande inom ecklesiastikdepartementet arbete med utformningen av skolväsendets författningssystem, därvid bl. a. företages en sådan undersökning som avses i motionerna. Utskottet förutsätter, att alla de möjligheter till decentralisering som kan finnas tillvaratages vid detta författningsarbete, och utskottet anser därför inte påkallat att riksdagen tar något initiativ i förevarande fråga. I detta sammanhang vill utskottet också understryka vad departementschefen anfört om nödvändigheten av att de centrala skolmyndigheterna eftersträvar att så långt möjligt begränsa sina anvisningar till väsentligheter, så att utrymme beredes underlydande myndigheter och personal att i den praktiska tillämpningen ute på fältet utan bundenhet i alla detaljer handla med utrymme för sunt förnuft och fritt skön.

Lagrådet

Lagrådet har — såsom framgår av det å s. 98 i propositionen intagna, i lagrådet hållna protokollet — i några punkter framställt anmärkningar mot förslaget till skollag av huvudsakligen formell natur. I propositionen har vad lagrådet påpekat blivit beaktat.

Utskottets hemställan

Under återopande av vad utskottet ovan anfört får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte

1) i anledning av motionerna I: 717 och II: 847, I: 718 och II: 858 samt I: 720 och II: 856 och med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till skollag ävensom med avslag å motionerna I: 715 och II: 855, såvitt däri hemställts om ändring i lagförslaget och om omprövning av frågan om fackrepresentation i skolstyrelsen, och å motionerna I: 712 och II: 853, I: 714 och II: 850, I: 719 och II: 852, I: 713, I: 716, II: 848, II: 849 samt II: 854, för sin del antaga nämnda lagförslag med de ändringarna däri att 26 och 27 §§ erhåller följande lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

26 §.

Lärare och annan personal i grundskolan ha att där främja trivsel och arbetsglädje, söka vinna elevernas förtroende och respektera dem såsom självständiga människor. Kroppslig bestraffning eller kränkande behandling av elev må ej förekomma.

Elev skall visa aktning och lydnad för personalen samt eftersträva ett gott förhållande till övriga elever.

Alla som verka inom grundskolan ha att där främja trivsel och arbetsglädje.

Elev skall visa aktning och lydnad för lärare och annan skolans personal samt eftersträva ett gott förhållande till övriga elever.

Kroppslig bestraffning eller kränkande behandling av elev må ej förekomma.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

27 §.

Elev i grundskolan skall på föräldrarnas begäran befrias från att delta i undervisning i kristendoms-kunskap, om eleven tillhör trossamfund, som fått Konungens tillstånd att i skolans ställe ombesörja religionsundervisning.

Är elev befriad från undervisning i kristendoms-kunskap eller tillhör elev ej svenska kyrkan, skall han på föräldrarnas begäran befrias från att delta i morgonsamling med religiöst inslag.

Elev i grundskolan må på föräldrarnas begäran befrias från att delta i morgonsamling, om skäl äro därtill.

Elev skall på föräldrarnas begäran befrias från att delta i undervisning i kristendoms-kunskap, om eleven tillhör trossamfund, som fått Konungens tillstånd att i skolans ställe ombesörja religionsundervisning.

2) anse motionerna II: 715, såvitt nu är i fråga, och II: 851 besvarade genom vad utskottet under 1) hemställt;

B. att riksdagen måtte godkänna i propositionen förordade grunder för inrättande av tekniskt råd vid länsskolnämnd samt bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda i anslutning härtill erforderliga bestämmelser;

C. att riksdagen i anledning av motionerna I: 711 och II: 857 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning efter erforderlig utredning av behörighetskraven för erhållande av tjänst som skoldirektör och biträdande skoldirektör i kommun med mera än en sådan tjänst samt om framläggande för riksdagen av de förslag, som kan finnas påkallade;

D. att motionerna I: 718 och II: 858, såvitt däri hemställt om utredning angående särskilt anslag till ersättningar åt gästande morgonsamlingsförrättare, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att motionerna I: 715 och II: 855, I: 718 och II: 858 samt I: 720 och II: 856, i den mån de ej kan anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 maj 1962

På särskilda utskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herr Näsström, fru Myrdal, herrar Källqvist, Lars Larsson, Kaijser, Dahlberg, Torsten Andersson och Stefanson; samt

från andra kammaren: herrar Arvidson, Wiklund i Öjebyn, Helén, Hæggbloom, Blidfors, Larsson i Hedenäset, Johansson i Södertälje och Källstad.

Reservationer

Vid A i utskottets hemställan

Till 7 §.

Av herr *Hæggbloom*, som ansett

a) att det stycke i utskottets utlåtande, som börjar »I enlighet» och slutar »någon åtgärd» (s. 30 ovan), bort ha följande lydelse:

Under hänvisning till vad utskottet enligt reservation nr 31 till utskottets utlåtande nr 1 denna dag anfört i anledning av motionen II: 735 tillstyrker utskottet bifall till motionen I: 713.

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till motionen I: 713 såvitt nu är i fråga, måtte för sin del besluta att 7 § förslaget till skollag skall erhålla följande lydelse:

7 §.

Skolstyrelsen är — — — hörande verksamhet.

Finnes i kommunen skola, som sägs i 2 § b), skall skolstyrelsen vara styrelse även för den skolan och därtill hörande verksamhet. *För tekniskt läroverk skall dock finnas särskild styrelse.*

På framställning — — — andra styckena.

Till 16 §.

Av herrar *Lars Larsson*, *Torsten Andersson*, *Wiklund* i Öjebyn, *Blidfors*, *Larsson* i Hedenäset och *Johansson* i Södertälje, vilka ansett

a) att det stycke i utskottets yttrande i specialmotiveringen under 16 §, som börjar »Fackrepresentationen i» och slutar »förnyat övervägande» (s. 33 ovan) bort ersättas med text av följande lydelse:

Enligt utskottets mening kan från skilda synpunkter tungt vägande invändningar göras mot det nuvarande systemet med fackrepresentation i skolstyrelsen. I främsta rummet gör sig härvidlag gällande de betänkligheter, som med hänsyn till principen om kommunal självstyrelse i och för sig kan anföras mot att företrädare för en stor grupp anställda under styrelsen skall vara tillförsäkrade

rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens eller dess avdelningars sammanträden utan annan begränsning än som sammanhänger med vissa ärendens speciella natur. Denna anordning saknar för närvarande motstycke inom övriga sektorer av den kommunala förvaltningen, där man som regel tillför kommunala nämnder och styrelser erforderlig fackinsikt på andra vägar, såsom genom föredragning av sakkunnig personal eller inhämtande av yttranden. För ledamöternas i skolstyrelsen del är närvaron av fackrepresentanter, i synnerhet till det stora antal som den gällande ordningen medger, ägnad att begränsa möjligheterna till en fri och otvungen handläggning av ärendena, vilket innebär risk för att viktiga frågor om skolan och medborgarnas utbildning blir avgjorda utan fullt beaktande av att skolan i första hand är en samhällsangelägenhet.

Med den uppläggning systemet fått blir det ytterst beroende på fackrepresentanterna själva att avgöra i vilken omfattning de skall begagna sig av sin rätt att närvara och därmed bereda styrelsen möjlighet att tillgodogöra sig sakkunskap på det pedagogiska området. Någon skyldighet för rektor eller lärare att i egenskap av fackrepresentant infinna sig vid skolstyrelsens sammanträden har nämligen inte föreskrivits. Sannolikt har detta medverkat till att på sina håll tendensen gått i den riktningen, att lärarrepresentanterna uppfattats och uppfattat sig själva som partsrepresentanter; härmed har man avlägsnat sig ganska långt från den grundtanke, på vilken fackrepresentationen bygger. Lärarnas intresse av att inför styrelsen få framföra speciella önskemål och synpunkter i egenskap av anställda torde i dagens läge långt effektivare och bättre kunna tillvaratagas av fackliga organisationer och företagsnämnder.

I sammanhanget bör även erinras om att skolstyrelsens behov av fackinsikt på andra områden än den pedagogiska, såsom när det gäller den psykologiska och kurativa verksamheten, inte ansetts böra tillgodoses i en motsvarande ordning, vilket kan sägas vara ett uttryck för bristande konsekvens. Systemets orimlighet visar sig också just i den avsevärda omfattning en efter dessa principer fullt genomförd fackrepresentation skulle få.

Även åtskilliga praktiska olägenheter har påvisats vara förenade med den nuvarande fackrepresentationen. Det stora antalet fackrepresentanter, i kommuner där skolväsendet omfattar flera skolformer är representanterna ofta flera än ledamöterna, gör skolstyrelsen till ett oproportionerligt stort organ till men för effektiviteten i arbetet. Den tungroddhet i handläggningsformerna, som fackrepresentationen medfört, är oförenlig med vad man rörande skolstyrelsens organisation i övrigt anfört i fråga om önskemålet att hålla antalet ledamöter på en förhållandevis låg nivå, syftande till att erhålla smidiga former för arbetet. Det i detta syfte tillskapade systemet med avdelningar har också på grund av fackrepresentationens storlek inte visat sig uppfylla de förväntningar som ställts.

Bland de motiv som anförts till stöd för fackrepresentationen har särskilt framhållits önskemålet att underlätta en smidig övergång till det år 1958 genomförda nya systemet för skolans lokala ledning med olikartade skolor sammanförda under en gemensam skolstyrelse. Denna synpunkt måste i dagens läge

anses ha spelat ut sin roll i och med att förhållandena stabiliserats och skolväsendet av allt flera kommit att betraktas som en enhet i stort.

Enligt utskottets uppfattning är det en självfallen angelägenhet att skolstyrelsen liksom alla andra kommunala styrelser och nämnder inom skilda verksamhetsgrenar tillföres den sakkunskap som erfordras för fullgörandet av arbetsuppgifterna. Ett lämpligt avvägt samspel mellan lekmannastyre och fackkunskap är av stor betydelse inom kommunalförvaltningen i allmänhet och bör även ges möjlighet att komma till sin rätt inom skolförvaltningen. I överensstämmelse med strävandena att vinna enhetliga former för kommunal förvaltning bör detta önskemål i fortsättningen tillgodoses på ett sätt som inte avviker från vad i allmänhet gäller. För skolans del kan nämligen inte längre anses föreligga sådana speciella omständigheter, som i förevarande avseende motiverar en särreglering. Skolstyrelsens behov av sakkunnig hjälp bör därför tillgodoses, utom genom den uppgift skolchefen redan nu har att fullgöra härvidlag eller genom åliggandet för styrelsen att i viktigare ärende rörande viss skola bereda rektor tillfälle att yttra sig, i den ordningen, att styrelsen i den mån det är påkallat skall kunna kalla rektorer, lärare och annan personal för att tillhandagå med upplysningar eller inhämta yttranden från kollegier. Pedagogisk sakkunskap torde även kunna komma skolstyrelsen till godo genom olika slags framställningar, som lärarkårerna kan göra.

Men hänsyn till vad ovan anförts finner utskottet övervägande skäl tala för att fackrepresentationen i skolstyrelsen avskaffas och att följaktligen 16 § andra stycket utgår ur lagtexten.

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, i anledning av motionerna I: 712 och II: 853 samt II: 854, måtte för sin del besluta att 16 § förslaget till skollag skall erhålla följande lydelse:

16 §.

Vid sammanträde — — — till protokollet.

Till 25 §.

Av herrar *Kaijser* och *Hægglom*, vilka ansett

a) att utskottets yttrande i specialmotiveringen under 25 § (s. 36 ovan) bort ha följande lydelse:

Enligt reservation nr 9 till utskottets utlåtande nr 1 har utskottet tillstyrkt bifall till där gjord hemställan, att val av studieväg skall ske efter samråd med elevernas lärare. Med hänvisning till den motivering, som därvid anförts, tillstyrker utskottet att 25 § i förslaget till skollag får utformas så, att föräldrarnas val av studieväg sker efter samråd med skolan.

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till motionerna I: 714 och II: 850 såvitt nu är i fråga, måtte för sin del besluta att 25 § förslaget till skollag skall erhålla följande lydelse:

25 §.

Studieväg för elev i grundskolan väljes av föräldrarna efter samråd med eleven och skolan.

Uttagning till — — — yttra sig.

Till 26 §.

Av herrar *Kaijser* och *Hæggblom*, vilka ansett

a) att utskottets yttrande i specialmotiveringen under 26 § (s. 36 ovan) bort ha följande lydelse:

I motionerna I: 714 och II: 850 har framhållits, att 26 § erhållit en olycklig formulering. Utskottet vill understryka detta och särskilt framhålla, att denna paragraf, som skall ange betingelserna för skolpersonalens och elevernas samverkan, inte berör det problem som i dagens situation är av dominerande betydelse för ett stort antal skolor, nämligen frågan om disciplin och ordning under skolarbetet. Den enda antydningen av detta problem finnes i uttalandet att kroppslig bestraffning eller kränkande behandling av elev ej må förekomma. Som ett flertal instanser representerande lärarsammanslutningar framhållit, bör denna formulering kunna utgå ur skollagen, enär straffsanktion finnes enligt strafflagens regler. Om formuleringen sättes in i lagen, ger detta den felaktiga bilden att efterlevnaden av detta förbud skulle vara bristfällig i våra nuvarande skolor och att detta utgör det viktigaste hindret för trivsel och arbetsglädje i skolan. Utskottet anser, att paragrafen bör utformas så, att den framhåller betydelsen av god arbetsordning och vårdat uppförande och att personalens strävan att åstadkomma detta bör ha skolledningens stöd. Utskottet tillstyrker därför bifall till yrkandet i motionerna.

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till motionerna I: 714 och II: 850 såvitt nu är i fråga, måtte för sin del besluta att 26 § förslaget till skollag skall erhålla följande lydelse:

26 §.

Lärare och annan personal i grundskolan ha att *med upprätthållande av god arbetsordning* främja trivsel och arbetsglädje, söka vinna elevernas förtroende och respektera *deras individualitet*.

Personalens strävan att upprätthålla god ordning skall ha skolledningens stöd.

Elev skall visa lydnad och aktning för personalen, iakttaga ett vårdat uppförande och eftersträva ett gott förhållande till övriga elever samt efter bästa förmåga söka tillgodogöra sig undervisningen.

Till 34 §.

Av herrar *Källqvist, Kaijser Stefanson, Helén, Hæggbloom* och *Källstad*, vilka ansett,

a) att det stycke i utskottets utlåtande, som börjar »Utskottet har» och slutar »någon åtgärd» (s. 32 ovan), bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder i allt väsentligt vad departementschefen förordat med avseende på den nu berörda regleringen av barnens skolpliktsförhållanden. Vad angår det i motionerna väckta förslaget kan emellertid ifrågasättas, om tillstånd av skolstyrelsen skall behövas, när föräldrar önskar placera sitt barn i privat skola, innan barnet uppnått skolpliktig ålder. Frågan om en generell sänkning av skolpliktstidens nedre gräns har i förevarande sammanhang inte upptagits till närmare överväganden. När en prövning av denna fråga framdeles kan bli aktuell, torde erfarenheter från de privata skolornas verksamhet kunna ge värdefulla bidrag för bedömningen. Än gynnsammare betingelser för insamlandet av sådana rön skulle erhållas, därest förtida intagning finge prövas och bedömas av skolorna själva och barnens föräldrar. Ett borttagande av den nuvarande prövningen av skolstyrelsen i dessa fall torde inte behöva medföra några olägenheter med hänsyn till barnen. Samtidigt skulle härmed uppfyllas ett av många föräldrar uttalat önskemål. På grund härav anser sig utskottet böra förorda, att förtida intagning av barn i privat skola, vare sig den är statsunderstödd eller ej, skall få ske utan medgivande av skolstyrelsen. I följd härav bör tredje stycket i 34 § i lagförslaget utgå.

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till motionerna I: 719 och II: 852, måtte för sin del besluta att 34 § förslaget till skollag skall erhålla följande lydelse:

34 §.

I annan — — — förestå skola.

Uppfyller skolan — — — skolans ledning.

Särskilt yttrande

av herr *Stefanson*.

Beträffande förslaget att inordna de tekniska läroverken under de kommunala skolmyndigheterna hyser jag full förståelse för de skoladministrativa skäl, som dikterat utskottets ställningstagande. I synnerhet den blandning av olika gymnasieformer, som tillkomsten av tekniska grenar etc. innebär, talar otvivelaktigt för en likartad handläggning av samtliga gymnasiefrågor. Jag finner det emellertid angeläget att understryka, att de särskilda styrelser, som hittills handlagt de tekniska läroverkens angelägenheter, har utgjort en utomordentligt värdefull stimulans för skolformen och dess arbete och givit möjligheter till direkta kontakter mellan den huvudsaklige avnämaren av elever och skolorna. Utan denna kontakt skulle sannolikt de tekniska läroverkens utbildning ha haft större svårigheter att på ett riktigt sätt anpassa sig till ett växlande behov. Denna omständighet har omvittnats både från industrins och från läroverkens sida.

Jag finner det därför angeläget understryka önskvärdheten av att — om riksdagen beslutar i enlighet med utskottets förslag — nya vägar söks för upprätthållandet av dessa kontakter. De bör etableras på det lokala planet, alltså kring varje läroverk för sig och icke enbart på länsplanet såsom förslaget om särskilda nämnder, knutna till länskolnämnderna, anger.
